

UNIVERSITAT JAUME I

PROGRAMACIÓ
DIDÀCTICA CIÈNCIES
SOCIALS (HISTÒRIA)
Curs: 4t d'ESO

Alumna: Júlia Jordà Gisbert

Tutora: Mª Juncal Caballero Guiral

Màster en Professora d'Educació
Secundària Obligatoria i Batxillerat
(Geografia i Història)

RESUM

El Treball de Fi de Màster que es presenta en les pàgines que venen a continuació estableix les bases de l'elaboració d'una Programació Didàctica (modalitat 3), formada per 16 Unitats Didàctiques de les quals veurem una mostra de tres d'elles en els annexos. Aquestes tres UD's ens mostraran un nivell de desenvolupament més concret de la nostra programació, la qual ens permetrà planificar el treball a través de tot el curs acadèmic. Abraçarem tots els punts que es pressuposen en un treball de planificació d'aquest nivell, des del context i les característiques concretes fins als objectius, competències bàsiques, valors i prioritats d'atenció i elements transversals, entre d'altres.

Tota aquesta tasca s'enmarca en l'assignatura de Ciències Socials (Història) del quart curs de l'ESO, desenvolupant el currículum de l'Ensenyament Secundari Obligatori i proposant algunes innovacions educatives en la mesura de les nostres possibilitats i en l'aplicació dels continguts que ens venen donats per la llei. Tant durant el desenvolupament de la programació com en el de les Unitats Didàctiques es demostraran el conjunt de competències professionals adquirides al Màster i els progressos i resultats d'aprenentatge.

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ	4
1.1. JUSTIFICACIÓ	5
1.2. CONTEXTUALITZACIÓ	8
2. OBJECTIUS	9
2.1. Objectius generals de l'etapa.....	9
2.2. Objectius específics de la matèria	11
2.3. Relacions dels objectius d'ESO amb l'assignatura	14
3. COMPETÈNCIES CLAU. RELACIÓ ENTRE LES COMPETÈNCIES CLAU I ELS OBJECTIUS DE LA MATÈRIA I ELS CRITERIS D'AVALUACIÓ.....	15
4. CONTINGUTS. ESTRUCTURA I CLASSIFICACIÓ.	18
5. UNITATS DIDÀCTIQUES.	20
5.1. Organització de les UD	21
6. METODOLOGIA. ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES.	25
6.1. Metodologia general i específica de la matèria.....	25
6.2. Activitats i estratègies d'ensenyament i aprenentatge	25
6.3. Organització de l'aula	28
6.4. El paper del professor.....	29
7. AVALUACIÓ.....	29
7.1. Criteris	29
7.2. Tipus d'avaluació.....	32
7.3. Instruments	33
7.4. Criteris de qualificació	33
7.5. Avaluació del procés d'ensenyament-aprenentatge	34
8. MESURES D'ATENCIÓ A L'ALUMNAT AMB NECESSITATS ESPECÍFIQUES DE SUPORT EDUCATIU O AMB NECESSITAT DE COMPENSACIÓ EDUCATIVA	35

9. TEMES TRANSVERSALS	37
10. CONNEXIONS INTERDISCIPLINARS	39
11. FOMENT DE LA LECTURA.....	39
12. UTILITZACIÓ DE LES TECNOLOGIES DE LA INFORMACIÓ I LA COMUNICACIÓ	40
13. RECURSOS DIDÀCTICS I ORGANITZATIUS	43
14. ACTIVITATS COMPLEMENTARIES	44
15. BIBLIOGRAFIA	46
16. ANNEXOS	48

1. INTRODUCCIÓ

La present programació didàctica constituirà un document que defineix un pla de treball per als grups d'alumnes que cursaran la matèria de *Ciències Socials, Història* del quart curs de l'Educació Secundària Obligatòria (ESO) durant el curs 2015-2016. Atenent al curs en el qual es desenvoluparà –durant el qual encara no s'aplicarà la LOMCE en el 4t curs d'ESO, sinó només en els cursos primer i tercer–, s'ha pres com a font principal l'ordenació del sistema educatiu establida per la *Ley Orgánica de Educación* (LOE, 2006): el *Real Decreto 1631/2006*, del 29 de desembre (BOE del 5 de gener del 2007). Per mitjà d'aquesta s'estableix l'organització dels ensenyaments i l'aprenentatge de tots els nivells educatius, però concretament el que a nosaltres ens interessa, els ensenyaments mínims corresponents a l'Educació Secundària Obligatòria, marc bàsic per a concretar el currículum de l'ESO, que en el cas del País Valencià seria el *Decret 112/2007*, del 20 de juliol (DOCV del 24 de juliol del 2007).

Com afirma Bartolomé Rotger Amengual, tenint en compte que l'educació se centra en persones, aquesta “no pot regir-se per impulsos més o menys inspirats d'un docent imaginatiu, sinó que ha d'oferir un esquelet com és la programació, un instrument important per a un ensenyament organitzat, estructurat i coherent” (1977: 19). Malgrat que aquesta programació didàctica és un exemple de la previsió del treball que es durà a terme durant tot un curs, s'ha de tindre en compte que aquesta planificació està sempre subjecta a possibles modificacions, segons com es desenvolupe el curs acadèmic. És per això, que com que les persones no som objectes estàtics, aquesta estarà oberta a modificacions depenent de les diferents circumstàncies que ens puguem trobar.

Per tal d'elaborar-la, hem consultat diverses fonts bibliogràfiques que donen compte de com s'ha de fer una programació didàctica, ja des d'èpoques prou primerenques en el camp d'estudi que ens atany, com són l'obra de Tomás Escudero Escorza i altres autors (1978) o *Del projecte educatiu a la programació d'aula* (Antúnez, 1991). La programació és, abans de tot, un instrument de planificació de l'activitat de l'aula, i és necessari que tinga unes característiques generals, com són l'adequació al context, la concreció, la flexibilitat i la viabilitat. En el nostre cas tractarem d'adaptar-nos a totes aquestes necessitats, i a més, també té la finalitat de planificar el procés d'ensenyament-aprenentatge que es desenvolupa a l'aula i de

valorar la seua utilitat. Per tant, del que es tracta és de promoure la reflexió sobre la pròpia pràctica docent i de facilitar la progressiva implicació dels alumnes en el seu propi procés d'aprenentatge (Blanes; Gisbert, 2013).

Les Ciències Socials, i en especial la història, són un pilar fonamental de les Humanitats. Conèixer el passat i el medi habitat pels humans és rellevant pera entendre el passat i construir el present, ja que ajuden a l'alumnat a comprendre el món i la societat i els inicien en l'explicació de la realitat en la que viuen. A més a més, aquesta disciplina ofereix una visió global del món, alhora que impulsa el desenvolupament de valors que duren a l'alumnat a adoptar una actitud crítica, ètica i compromesa amb la societat plural i solidària.

L'estudi de la Història proporciona als escolars de l'Educació Secundària Obligatòria un coneixement de l'evolució de les societats humanes a través del temps, quelcom que ajuda a comprendre els processos de canvi i transformació de les mateixes. A més d'aquests plantejaments de caràcter general s'inclouran en aquesta programació continguts referents al País Valencià de l'àmbit històric i també del geogràfic i artístic. Continguts necessaris per entendre la història del nostre poble i per a insertar-los en fenòmens més generals. Tot açò tractarà de fer-se amb el treball de les competències, que ja quedaren establides en la *Ley Orgánica de Educación* (LOE, 2006): el *Real Decreto 1631/2006*, però que són relativament recents en el sistema educatiu espanyol i en la pràctica educativa.

1.1. JUSTIFICACIÓ

Com podem llegir en el *Real Decreto 1631/2006*, del 29 de desembre (BOE del 5 de gener del 2007) de la LOE, una de les principals tasques del professorat és la de planificar, és a dir, elaborar la programació que permeta l'ordenat ensenyament de la seua matèria. En el cas que ens ateny, de l'assignatura de Geografia i Història, aquesta permetrà als alumnes conèixer i comprendre el món i les societats a través de la Història per a poder entendre la realitat en la que viuen. Així doncs, oferint una visió global del món què habitem, es fa propici l'impuls al desenvolupament de valors i actituds ciutadanes i al compromís amb la societat plural en la que es troben.

És per això que la Programació Didàctica esdevé un punt clau per a la docència, perquè a banda de preveure els objectius, competències, continguts, metodologia, materials i activitats per a un curs complet, i donar-li coherència, permet crear el pla d'acció que s'ha de seguir durant el curs. Segons *l'Ordre 45/2011*, del 8 de juny (DOCV del 16 de juny del 2011), les finalitats de les programacions didàctiques són facilitar la pràctica docent, assegurar la coherència entre les intencions educatives del professorat i la posada en pràctica en l'aula, servir com a instrument de planificació, desenvolupament i avaluació del procés d'ensenyament-aprenentatge i oferir el marc per a les mesures necessàries d'atenció a la diversitat, així com proporcionar elements d'anàlisi per a l'avaluació del projecte educatiu, de les concrecions dels currículums i de la pràctica docent. No obstant, tot el que estableix la programació estarà dins d'unes cotes de flexibilitat i d'adaptació a les diferents situacions, alumnat i contexts, i també oberta a les aportacions d'altres docents, com ja hem dit anteriorment.

La matèria que hem triat és la de Ciències Socials: Història, que s'imparteix al quart curs de l'ESO com a assignatura obligatòria, i la qual compta amb unes 100 sessions aproximadament (33 setmanes escolars i 3 hores setmanals segons el que disposa la *Ley Orgánica de Educación del 03/05/2006*). D'aquestes hores se'n poden perdre algunes per activitats extraescolars o del centre, visites, etc. Per això planificarem unes 92 sessions i unes 8 per a exàmens o altres tipus d'avaluacions distintes.

Les raons que m'han dut a preparar aquesta programació sobre Història dels segles XIX i XX són les següents. En primer lloc, la Història Contemporània és una disciplina per la qual sempre m'he sentit atreta i que considere molt important per entendre el món en què vivim. També és inqüestionable la seua importància en el conjunt de sabers de les humanitats, i tenim l'avantatge de que són fets recents, quelcom que pot crear més empatia en l'alumnat. En tercer lloc, la meua experiència docent ha estat centrada en aquest curs i en aquesta assignatura, per tant, he pogut experimentar el seu alt valor didàctic de primera mà, ja que la professora pot comptar amb molts diversos recursos per a explicar-ne els continguts. I finalment, el fet de centrar-nos en els segles XIX i XX, fa que també es pugui integrar en el currículum acadèmic la Història de les dones, per l'abundància de documents i per ser l'època més rellevant de l'emancipació femenina i la lluita pels drets civils tant per a les dones com per a algunes minories ètniques o socials.

Mentre que en nivells inferiors com 1r i 2n d'ESO han vist temes d'Història d'altres períodes –de la Prehistòria a l'Època Moderna– aquest quart curs serà el primer contacte que els alumnes tinguen amb la política, societat, cultura i economia de l'Època Contemporània (segles XIX i XX). És per això que s'han de començar a construir els coneixements amb una important tasca de síntesi de la gran quantitat de continguts que té dita matèria, mitjançant una visió global de la mateixa. A més a més, per a molts alumnes que no continuaran estudiant Batxillerat, aquest serà l'últim contacte que tinguen amb la Història, i per això és important que tinguen una visió general de les èpoques més recents, per a que compreguen les realitats passades i les presents i tinguen una vasta cultura general. A banda de tot açò, també tracta de desenvolupar altres qüestions, com veurem més endavant en els temes transversals, i que són aspectes tan rellevants com l'educació cívica, emocional, ètica, moral, mediambiental, sexual, etcètera, i que també poden enllaçar-se amb els continguts referits a la matèria en qüestió.

Així doncs, com que la programació haurà d'adaptar-se al conjunt dels alumnes i la diversa casuística possible, serà important afavorir les tècniques educatives des de diversos punts de vista. També s'ha de fer menció als diferents nivells de concreció curricular existents i del lloc que ocuparia la programació didàctica en els mateixos. El nivell superior estaria ocupat pel govern, amb les diverses lleis d'educació i reials decrets d'ensenyaments mínims, a través dels quals s'estableixen els objectius del sistema educatiu i de l'etapa que tracta. A un següent nivell tenim l'administració educativa de les comunitats autònomes, per les quals s'estableix mitjançant reials decrets els objectius generals de l'etapa, de cicle, de la matèria i els continguts i criteris d'avaluació.

En un altre nivell ens trobem amb els PEC (Projectes Curriculars de Centre), que té cada centre educatiu i s'encarreguen de la seqüenciació dels continguts. Dins d'aquest nivell estaria la programació didàctica, elaborada pels professors del departament i en la qual es desenvolupen les unitats didàctiques i els objectius. Un darrer nivell de concreció serien les adaptacions curriculars, que són les que hem de dur a terme a l'aula davant de les necessitats educatives especials que puguin tindre els alumnes.

En les pàgines que venen a continuació desenvoluparem els elements que conté la programació, els quals es veuen des d'una perspectiva general i es desenvoluparan

més a fons en cadascuna de les unitats didàctiques en que es divideix el contingut total de la matèria del curs que tractem.

1.2. CONTEXTUALITZACIÓ

Aquesta Programació Didàctica es posarà en pràctica en l'IES Matilde Salvador, centre que enguany fa 20 anys d'existència i que està situat entre l'Avinguda Casalduch i l'Avinguda Almassora, a la ciutat de Castelló de la Plana. Aquest és de dimensions petites, que consta de 100 professores i professors, dividits en 17 departaments i 2 famílies professionals, i hi conviuen alumnes d'ESO, Batxillerat i Formació Professional. L'alumnat es divideix en 12 grups d'ESO, 3 grups de FP Bàsica i PQPI, 4 grups de Batxillerat i 30 grups de Formació Professional. I a l'Institut es realitzen estudis en règim diürn, vespertí, nocturn i semipresencial. L'alumnat prové d'un únic col·legi, el CEIP Isidoro Andrés Villarroya, situat just enfront de l'institut. Per tant, es caracteritza per un ambient familiar, i només n'hi ha dues classes de 4t de la ESO (els grups A –de 30 alumnes, i el B –de 22 alumnes).

La ciutat on es troba és Castelló de la Plana, capital de la província que compta amb 173.841 habitants i una àrea metropolitana al voltant de 300.000 habitants. El centre es troba a l'àrea semiconsolidada situada al voltant de l'Avinguda d'Almassora i la de València, davant del Col·legi Públic Isidoro Andrés Villarroya. L'IES Matilde Salvador és l'únic institut de Castelló que, com hem dit, només depèn dels alumnes d'aquesta escola, quelcom que facilita la tasca de transició escolar, ja que d'aquesta manera es facilita que els mestres es coordinen amb els professors.

La relació de l'institut amb el barri es fa a través dels pares i mares i el veïnat. Les instal·lacions estan disponibles per a organitzar actes o practicar esports i ha hagut diversos intents de dinamitzar la biblioteca del centre. Pel que fa a l'alumnat, no és un centre especialment conflictiu ni amb dificultats. El contacte amb les famílies de l'alumnat es farà el proper curs a través de la web família, que permetrà un contacte més estret entre pares i mares, professors i el centre en conjunt.

El nivell adquisitiu de les famílies és mitjà, i una part de l'alumnat es immigrant, provinent sobretot d'alguns països com Romania o el Magreb. No es tracta d'un barri

especialment conflictiu, i malgrat que es troba als afores de Castelló és tranquil i familiar, per la qual cosa no sol haver problemes molt greus en aquest sentit.

D'altra banda, el centre compta amb materials didàctics relacionats amb les noves tecnologies (ordenadors, internet, projectors, canons, televisions i aparells de DVD, etc.). També té les classes ben acondicionades per al seu ús, tot i que la part que dona a l'Avinguda Casalduch és molt sorollosa pel trànsit. A més, disposa de cafeteria, espais d'esbarjo, pati i instal·lacions esportives.

2. OBJECTIUS

En aquest apartat exposarem allò que esperem que els nostres alumnes assolisquen a través del curs acadèmic que estem programant, així com de l'assignatura desenvolupada en aquesta programació. Per això farem una diferenciació dels diversos objectius, exposant primer els generals de l'ESO i després ens centrarem en els més concrets de l'assignatura de *Ciències Socials. Història*.

2.1. Objectius generals de l'etapa

Els objectius generals de l'etapa de l'Educació Secundària Obligatòria se centren en els drets humans i la ciutadania i en l'educació en continguts bàsics, i els podem trobar especificats en el *Decret 112/2007* del 20 de juliol, pel qual s'estableix el currículum de l'ESO a la Comunitat Valenciana (DOCV del 24 de juliol del 2007). Podeu trobar-los transcrits a continuació.

L'educació secundària obligatòria ha de contribuir a desenrotllar en les i els alumnes les capacitats que els permeten:

a) Conèixer, assumir responsablement els seus deures i exercir els seus drets en el respecte als altres, practicar la tolerància, la cooperació i la solidaritat entre les persones i grups, exercitar-se en el diàleg, refermant els drets humans com a valors comuns d'una societat plural, oberta i democràtica, i preparar-se per a l'exercici de la ciutadania democràtica.

b) Adquirir, desenrotllar i consolidar hàbits de disciplina, estudi i treball individual i en equip com a condició necessària per a una realització eficaç dels processos de l'aprenentatge i com a mitjà de desenrotllament personal.

c) Fomentar actituds que afavorisquen la convivència en els àmbits escolar, familiar i social.

d) Valorar i respectar, com un principi essencial de la nostra Constitució, la igualtat de drets i oportunitats de totes les persones, amb independència del seu sexe, i rebutjar els estereotips i qualsevol discriminació.

e) Enfortir les seues capacitats afectives en tots els àmbits de la personalitat i en les seues relacions amb els altres, així com rebutjar la violència, els prejuís de qualsevol tipus, els comportaments sexistes i resoldre pacíficament els conflictes.

f) Desenrotllar destreses bàsiques en la utilització de les fonts d'informació per a adquirir, amb sentit crític, nous coneixements. Adquirir una preparació bàsica en el camp de les tecnologies, especialment les de la informació i la comunicació.

g) Concebre el coneixement científic com un saber integrat que s'estructura en distintes disciplines, així com conèixer i aplicar els mètodes per a identificar els problemes en els diversos camps del coneixement i de l'experiència.

h) Desenvolupar l'esperit emprenedor i la confiança en si mateix, la participació, el sentit crític, la iniciativa personal i la capacitat per a aprendre a aprendre, planificar, prendre decisions i assumir responsabilitats, així com valorar l'esforç amb la finalitat de superar les dificultats.

i) Comprendre i expressar amb correcció textos i missatges complexos, oralment i per escrit, en valencià i en castellà. Valorar les possibilitats comunicatives del valencià com a llengua pròpia de la Comunitat Valenciana i com a part fonamental del seu patrimoni cultural, així com les possibilitats comunicatives del castellà com a llengua comuna de totes les espanyoles i els espanyols i d'idioma internacional. Iniciar-se, així mateix, en el coneixement, la lectura i l'estudi de la literatura d'ambdós llengües.

j) Comprendre i expressar-se en una o més llengües estrangeres de manera apropiada.

k) Conèixer els aspectes fonamentals de la cultura, la geografia i la història de la Comunitat Valenciana, d'Espanya i del món; respectar el patrimoni artístic, cultural i lingüístic; conèixer la diversitat de cultures i societats a fi de poder valorar-les críticament i desenvolupar actituds de respecte per la cultura pròpia i per la dels altres.

l) Conèixer i acceptar el funcionament del cos humà i respectar les diferències. Conèixer i apreciar els efectes beneficiosos per a la salut dels hàbits d'higiene, així com de l'exercici físic i de l'adequada alimentació, incorporant la pràctica de l'esport i l'educació física per a afavorir el desenvolupament personal i social.

m) Analitzar els mecanismes i valors que regeixen el funcionament de les societats, en especial els relatius als drets, deures i llibertats de les ciutadanes i dels ciutadans, i adoptar juís i actituds personals respecte a estos.

n) Valorar críticament els hàbits socials relacionats amb la salut, el consum responsable, l'atenció dels sers vius i el medi ambient, i contribuir-ne així a la conservació i millora.

o) Valorar i participar en la creació artística i comprendre el llenguatge de les distintes manifestacions artístiques, utilitzant diversos mitjans d'expressió i representació.

p) Analitzar i valorar, de manera crítica, els mitjans de comunicació escrita i audiovisual.

2.2. Objectius específics de la matèria

Els objectius específics de l'ensenyament de les Ciències Socials, Geografia i Història estan desenvolupats en *Decret 112/2007* del 20 de juliol, pel qual s'estableix el currículum de l'ESO a la Comunitat Valenciana (DOCV del 24 de juliol del 2007), i són els següents:

1. Identificar els processos i mecanismes que regeixen els fets socials i les interrelacions entre fets polítics, econòmics i culturals, i utilitzar aquest coneixement per a comprendre la pluralitat de causes explicatives de

l'evolució de les societats actuals, el paper que homes i dones exerceixen en elles i els seus problemes més rellevants.

2. Identificar, localitzar i analitzar, a diferents escales, els elements bàsics que caracteritzen el medi físic, les interaccions donades, entre ells i les que els grups humans estableixen en utilitzar l'espai i els seus recursos i valorar les conseqüències de tipus econòmic, social, polític i mediambiental. Conèixer la problemàtica específica que planteja utilitzar els recursos de la Comunitat Valenciana.

3. Comprendre el territori com el resultat de la interacció de les societats sobre el medi en que es desenvolupen i s'organitzen.

4. Conèixer, localitzar i comprendre les característiques bàsiques de la diversitat geogràfica del món i de les grans àrees socioeconòmiques, culturals i polítiques, així com els trets físics i humans d'Europa i Espanya, fent referència específica a la Comunitat Valenciana.

5. Identificar i localitzar en el temps i en l'espai els processos i esdeveniments històrics rellevants de la història del món, d'Europa i d'Espanya per a adquirir una perspectiva global de l'evolució de la Humanitat amb un marc cronològic precís i elaborar-ne una interpretació que facilite la comprensió de la pluralitat de comunitats socials a què es pertany.

6. Valorar la diversitat cultural manifestant actituds de respecte i tolerància cap a altres cultures i cap a opinions que no coincideixen amb les pròpies, sense renunciar sobre això a un parer sobre elles.

7. Adquirir una visió històrica que permeti elaborar una interpretació personal del món, a través d'uns coneixements bàsics d'Història universal, europea, espanyola i valenciana amb respecte i valoració dels aspectes comuns i els de caràcter divers, a fi de facilitar la comprensió de la possible pertinença simultània a més d'una identitat col·lectiva.

8. Valorar i respectar el patrimoni natural, històric, lingüístic, cultural i artístic espanyol i de manera particular el valencià. Així com assumir les responsabilitats que suposa la seua conservació i millora.

9. Conèixer i valorar les especials característiques de la identitat lingüística, cultural i històrica de la Comunitat Valenciana i la seua relació amb les altres comunitats autònomes de l'Estat espanyol.

10. Comprendre els elements tècnics bàsics característics de les manifestacions artístiques en la seua realitat social i cultural per a valorar i respectar el patrimoni natural, històric, cultural i artístic, assumint la responsabilitat que suposa la seua conservació i apreciand-ho com a recurs per a l'enriquiment individual i col·lectiu.

11. Adquirir i usar el vocabulari específic de les Ciències Socials perquè en incorporar-lo al vocabulari habitual augmente la precisió en l'ús del llenguatge i millore la comunicació.

12. Buscar, seleccionar, comprendre i relacionar informació verbal, gràfica, icònica, estadística i cartogràfica, procedent de fonts diverses, inclosa la proporcionada per l'entorn físic i social, els mitjans de comunicació i les tecnologies de la informació, tractar-la d'acord amb el fi perseguit i comunicar-la als altres de manera organitzada i intel·ligible.

13. Utilitzar les imatges i les representacions cartogràfiques per a identificar i localitzar objectes i fets geogràfics, i explicar la seua distribució a distintes escales, amb especial atenció al territori espanyol. Utilitzar, així mateix, fonts geogràfiques d'informació: textos escrits, sèries estadístiques, gràfics i imatges, i elaborar croquis i gràfics apropiats.

14. Conèixer el funcionament de les societats democràtiques, apreciar els seus valors i bases fonamentals, així com els drets i llibertats com un èxit irrenunciable i una condició necessària per a la pau, denunciant actituds i situacions discriminatòries i injustes i mostrant-se solidari amb els pobles, grups socials i persones privats dels seus drets o de recursos econòmics necessaris.

15. Realitzar tasques en grup i participar en debats amb una actitud constructiva, crítica i tolerant, fonamentant adequadament les opinions i valorant el diàleg com una via necessària per a solucionar els problemes humans i socials.

2.3. Relacions dels objectius d'ESO amb l'assignatura

Per tal que la relació existent entre els objectius generals de l'Educació Secundària Obligatòria i els de l'assignatura de Ciències Socials de 4t d'ESO quede més clara, a continuació la presentem en un quadre.

OBJECTIUS GENERALS DE L'ETAPA	OBJECTIUS ESPECÍFICS DE LA MATÈRIA
A	3, 6 i 11
B	10
C	6 i 8
D	15
E	14 i 15
F	9
G	1, 5 i 8
H	5 i 15
I	Tots, especialment els 8, 9, 12 i 13
J	-
K	2 i 7
L	-
M	1, 4 i 14
N	2, 3 i 4
O	4
P	12 i 13

3. COMPETÈNCIES CLAU. RELACIÓ ENTRE LES COMPETÈNCIES CLAU I ELS OBJECTIUS DE LA MATÈRIA I ELS CRITERIS D'AVALUACIÓ.

Un dels conceptes més rellevants en l'educació dels darrers temps és el de competència clau. L'aprenentatge per competències s'està instaurant en el nostre sistema i ja està completament establert en la major part d'Europa (RUL; CAMBRA, 2007). Totes les matèries han de contribuir interdisciplinàriament al desenvolupament de les competències, i així també ho farà la de Ciències Socials en col·laboració amb les altres. El caràcter integrador i transversal de la nostra assignatura fa que el seu aprenentatge contribueixi a l'adquisició de diverses competències bàsiques, que són les que citarem a continuació.

Del que es tracta amb aquestes competències és que en finalitzar l'ensenyament obligatori es pugui, mitjançant l'accent en els aprenentatges imprescindibles, assolir la realització personal, exercir la ciutadania activa, incorporar-se a la vida adulta de manera satisfactòria i d'ésser capaços de desenvolupar un aprenentatge permanent durant tota la vida. Aquestes competències clau pretenen integrar els diferents aprenentatges, com els formals, els informals i els no formals. Així doncs, en el marc de la proposta realitzada per la Unió Europea s'han identificat huit competències clau d'acord amb la LOE:

- Competència en comunicació lingüística (llengua castellana, catalana i estrangera en el cas del País Valencià). A banda d'utilitzar el llenguatge com a vehicle de comunicació en el procés d'ensenyament-aprenentatge, en el cas concret de les Ciències Socials s'utilitzarà per a entendre, sintetitzar, esquematitzar, estudiar i explicar processos, causes i competències dels fets històrics.

- Competència matemàtica. El coneixement de la realitat espacial i quantitativa en les Ciències Socials permet que es puguin analitzar magnituds, percentatges i proporcions, nocions bàsiques d'estadística, l'ús d'escales i gràfiques, sistemes de referència o reconeixement de formes geomètriques i

críteris de medició i la seua representació gràfica. Totes aquestes ferramentes s'utilitzen per a la descripció i anàlisi de la realitat social i històrica.

- Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic.
Serà necessari l'aprenentatge de la Geografia i la Història partir de la identificació, localització i anàlisi dels elements del medi físic i les interaccions amb els humans. S'ha d'observar i analitzar el medi en el que es desenvolupa la vida i l'activitat humana, orientar-se en l'espai i el temps, comportar-se adequadament amb la societat i usar habilitats per a interactuar amb l'espai que ens envolta i els problemes intrínsecs.

- Tractament de la informació i competència digital. En el segle XXI aquesta competència serà clau per a recaptar la informació general i saber guardar-la i extraure'n els informes necessaris. És necessari desenvolupar les activitats de recerca, producció d'informació, selecció, registre i tractament de la informació, dispositius d'emmagatzematge, etcètera. També s'han de saber utilitzar els suports informàtics més freqüents i cercar les eines per a ser autodidacta amb la informàtica, ja que va canviant constantment. I per últim, usar la tecnologia de la informació i la comunicació com a ferramenta de treball intel·lectual, per a transmetre, generar i rebre informació i coneixement.

- Competència social i ciutadana. Aquesta és una de les competències més importants i que més es desenvolupa en la nostra assignatura, ja que en conèixer i apropar-se a les diferents societats i cultures aprens a valorar-les i tolerar-les. A més, la reflexió al voltant del sistema democràtic és molt important per exercir la ciutadania activa en els nostres dies. A banda, comprendre els processos històrics i socials de les societats passades i com van evolucionar ajuda a comprendre el món en que vivim i a analitzar la multiplicitat de causes dels problemes i fets viscuts en el passat. També s'ha de saber dialogar col·lectivament, saber expressar-se i escoltar als altres i construir, acceptar i practicar normes de convivència d'acord amb els valors democràtics de la societat en la què vivim.

- Competència artística i cultural. La cultura de les societats passades és un dels pilars fonamentals de la Història, així com l'ús de diversos recursos d'expressió i llenguatge artístic, habilitats de pensament i manifestacions artístiques que s'han de comprendre i valorar en un sentit ampli. Així doncs, s'ha de saber utilitzar un llenguatge adient per a l'anàlisi de les diferents manifestacions artístiques i culturals i observar-les, valorar-les i participar d'elles a nivell historicopatrimonial.

- Competència per a aprendre a aprendre. Aquesta és una de les competències més transversals i que s'ha de treballar en totes les matèries. En el cas de les Ciències Socials, és important saber on buscar la informació, sintetitzar, resumir, presentar i comunicar, així com recopilar-la, seleccionar-la i tractar-la, aprenent a utilitzar les tècniques de l'historiador de forma individual i col·lectiva. I saber cronològicament així com social, cultural, econòmica i políticament com relacionar i integrar les noves dades amb els coneixements previs a través de la reflexió i l'experiència personal. Aquesta competència estarà potenciada a partir de la matèria de les Ciències Socials i per mitjà de l'avaluació (diagnòstica, formativa i final).

- Iniciativa i esperit emprenedor. És també important per al desenvolupament propi i l'aprenentatge que sàpiguen prendre decisions i actuar autònomament en els diversos àmbits, així com estructurar, sintetitzar i organitzar el coneixement. A més d'actuar creativament, amb autocrítica i control i mantindre una actitud positiva respecte del canvi i la innovació. I en darrer lloc, saber treballar en grups cooperatius a banda d'individualment. Tot això es potencia a partir de l'organització i elaboració de treballs acadèmics, projectes i anàlisi dels diferents tipus de fonts històriques.

4. CONTINGUTS. ESTRUCTURA I CLASSIFICACIÓ.

Seguidament anem a exposar els diversos continguts de la matèria que tractem en aquesta programació didàctica. Els continguts de l'assignatura són molt amplis i abracen des de continguts bàsics del què és la Història com a disciplina fins a les èpoques moderna i contemporània tant en l'espai europeu i mundial com en l'espanyol. També contemplem continguts que van de l'economia, la cultura, la societat i la política de cada període en cada context espacial. Així doncs, els continguts temàtics els dividirem en tres blocs diferenciats de continguts comuns, bases històriques de la societat actual i el món actual, els quals alhora es divideixen en 16 Unitats Didàctiques, que veurem a continuació.

Bloc I. Continguts comuns

- Localització en el temps i en l'espai dels esdeveniments i processos històrics més rellevants. Identificació dels factors que intervenen en els processos de canvi històric, diferenciació de causes i conseqüències i valoració del paper dels homes i les dones, individual i col·lectivament, com a subjectes de la història.
- Identificació dels components econòmics, socials i polítics, culturals, que intervenen en els processos històrics i comprensió de les interrelacions que es donen entre ells.
- Cerca i selecció d'informació de fonts escrites, diferenciant els fets de les opinions i les fonts primàries de les secundàries. Contrast d'informacions contradictòries o complementàries a propòsit d'un mateix fet o situació. Anàlisi i treball amb textos històrics d'especial rellevància; valorar la importància del patrimoni documental per a l'estudi de la Història i el significat dels grans arxius històrics.
- Anàlisi de fets o situacions rellevants de l'actualitat amb indagació dels seus antecedents històrics i de les circumstàncies que els condicionen.

- Valoració dels drets humans i rebuig de qualsevol manera de discriminació o de domini. Assumpció d'una visió crítica cap a les situacions injustes i estima del diàleg i la cerca de la pau en la resolució dels conflictes.
- Reconeixement dels elements bàsics que configuren els principals estils o artistes rellevants de l'època contemporània, contextualitzant-los en la seua època o interpretació d'obres artístiques significatives. Aplicació d'aquest coneixement a l'anàlisi d'algunes obres rellevants.

Bloc II. Bases històriques de la societat actual

- L'estat absolut
 - Despotisme Il·lustrat i Parlamentarisme anglés
 - La Il·lustració. La Il·lustració valenciana.
 - La Guerra de Successió i la fi del foralisme valencià.
 - Reformisme borbònic a Espanya i Amèrica.
 - L'art del segle XVIII: el Barroc i el Neoclacissisme. L'art barroc valencià.
- Transformacions polítiques i econòmiques a l'Europa de l'Antic Règim. La independència dels EUA. La Revolució Francesa.
 - Transformacions polítiques i socioeconòmiques en el segle XIX.
 - Liberalisme i nacionalisme: Restauració i revolucions liberals.
 - L'emancipació de l'Amèrica Hispana.
 - L'auge de la Revolució Industrial. Transformacions econòmiques i tecnològiques. L'expansió econòmica valenciana de finals del segle XIX.
 - La nova societat: velles i noves elits; les classes populars. Formes de vida en la ciutat industrial.
 - Crisi de l'Antic Règim i construcció de l'Estat liberal en l'Espanya del segle XIX. La Guerra de la Independència i la revolució de Cadis. La construcció de l'Estat liberal. Art i cultura en el segle XIX. El modernisme valencià i la pintura impressionista.
 - L'època de l'Imperialisme i l'expansió colonial a finals del segle XIX.
 - Grans canvis i conflictes en la primera meitat del segle XX. La Gran Guerra i el nou mapa d'Europa. La Revolució Russa. El crack del 29 i la depressió econòmica. L'ascens dels totalitarismes. La Segona Guerra Mundial.

- Transformacions i crisi de l'Estat liberal a Espanya. La Restauració, la crisi del 98 i el regnat d'Alfons XIII. La Segona República. La Guerra Civil i les seues conseqüències.

Bloc III. El món actual

- L'ordre polític i econòmic mundial en la segona meitat del segle XX: blocs de poder i models socioeconòmics. La Guerra Freda i la descolonització. Relacions entre països: el paper dels organismes internacionals.
- El franquisme a Espanya i la seua evolució. L'exili i l'oposició a la dictadura.
- La transició política a Espanya. La configuració de l'Estat democràtic. La Constitució de 1978. L'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana.
- El procés de construcció de la Unió Europea: les etapes de l'ampliació. Espanya i la Unió Europea en l'actualitat.
- Canvis en les societats actuals. El món occidental. La crisi del món comunista. El paper de la Xina. El món islàmic. Globalització i nous centres de poder.
- Els nous moviments socials. Els mitjans de comunicació i la seua influència. La societat de la informació.
- Conflictes i focus de tensió en el món actual. El desafiament del terrorisme.
- Art i cultura en el segle XX. La cultura a la Comunitat Valenciana al segle XX.

5. UNITATS DIDÀCTIQUES.

Com sabem el temari es divideix en 16 Unitats Didàctiques, algunes de les quals presentem com a annexes i que seguiran el mateix esquema, que és el següent:

UNITAT DIDÀCTICA

1. Introducció
 - 1.1. Contextualització
 - 1.2. Nivell educatiu i temps necessari per a la seua aplicació
 - 1.3. Justificació del tema
2. Objectius
 - 2.1. Objectius generals de l'etapa
 - 2.2. Objectius específics de la matèria
 - 2.3. Objectius didàctics específics de la Unitat Didàctica
3. Competències clau. Relació entre les competències clau i els objectius de la matèria i els criteris d'avaluació.
4. Continguts
5. Metodologia
6. Materials i recursos didàctics
7. Temporalització i seqüenciació de les activitats
8. Avaluació
9. Cronograma
10. Bibliografia
11. Annexos

5.1. Organització de les UD

Els continguts exposats en el punt anterior estan dividits en les Unitats Didàctiques, que podem trobar en els llibres de text (nosaltres utilitzarem GARCÍA, M. i GATELL, C., 2008) i són les següents:

I. L'època de les revolucions

1.El segle XVIII: la crisi de l'Antic Règim: tracta l'Europa del segle XVIII i la societat estamental, així com el pensament il·lustrat, la fallida de l'absolutisme i també el context de la revolució americana, el segle XVIII a Espanya i el reformisme borbònic després de la Guerra de Successió. Aquesta UD es dividirà en 7 sessions.

2.Liberalisme i nacionalisme: conté la Revolució Francesa, l'Imperi Napoleònic, la Restauració, el liberalisme i el nacionalisme, i les revolucions liberals i nacionals que van cap a una Europa de les nacions. Aquesta UD es treballarà en 6 sessions.

3.La industrialització de les societats europees: comença amb l'augment demogràfic i l'expansió agrícola i continua amb l'era del maquinisme, la revolució dels transports, el capitalisme industrial, la segona fase de la industrialització i els canvis de la nova societat industrial que fan que sorgesquen el marxisme, l'anarquisme i l'internacionalisme. Aquesta UD es donarà en 6 sessions.

4.L'Espanya del segle XIX: la construcció del règim liberal: aproximant-se a un context més concret, es veurà la crisi de l'Antic Règim a Espanya, del 1808 al 1814 i com s'enfronten l'absolutisme i el liberalisme. Seguidament la revolució liberal (1833-1843) i l'etapa isabelina, així com el Sexenni Democràtic i la Restauració monàrquica (1874-1898). Quelcom que es veurà en unes 7 sessions.

5.Industrialització i societat en l'Espanya del segle XIX: amb la qual es transformen tant la població com l'agricultura, la mineria, el ferrocarril, i tot donarà pas a la incipient industrialització espanyola de les darreries del segle XIX i al moviment obrer. Com que ja haurem vist la industrialització a Europa, aquesta UD la desenvoluparem en 5 sessions.

II. Les grans tensions internacionals

6.L'època de l'imperialisme: amb les seues causes, la conquesta, l'organització i explotació de les colònies, el repartiment del món i les conseqüències que això va tindre i les causes de la Primera Guerra Mundial, la Gran Guerra i l'organització de la pau. Es desenvoluparà en 7 sessions.

7.L'art del segle XIX: conté els antecedents artístics del segle XVIII, el moviment romàntic, el Realisme, l'Impressionisme i el Modernisme. S'introduirà el tema de l'art en 4 sessions.

8.El període d'Entreguerres (1919-1939): amb la Revolució Russa, l'URSS de Stalin, els Estats Units i els feliços anys vint, el crack del 29 i el New Deal, el feixisme italià i la instauració del nazisme a Alemanya. Aquesta UD és àmplia, i es desenvoluparà en 7 sessions.

9.Temps de confrontació a Espanya (1902-1939): del declivi del torn dinàstic a la crisi de la Restauració i la dictadura de Primo de Rivera (1917-1931), la Segona República, l'esclat de la Guerra Civil i l'evolució de la mateixa. Es desenvoluparà en 7 sessions.

III. El món després de la Segona Guerra Mundial

10. La Segona Guerra Mundial i les seues conseqüències: les causes i contendents de la Segona Guerra Mundial, el desenvolupament del conflicte (1939-1945), l'Holocaust i les conseqüències de la guerra, la formació de dos blocs antagònics, la Guerra Freda i la fi dels imperis colonials. Aquesta UD ens ocuparà 8 sessions completes.

11. Un món bipolar: la divisió de blocs i els Estats Units com a líder del món capitalista, l'Europa dividida després de la Segona Guerra Mundial, el Japó com a potència asiàtica i la URSS com a gran potència, l'expansió del comunisme i la crisi econòmica i política dels països industrialitzats, acabant amb la crisi i l'afonament del comunisme. Aquesta UD la desenvoluparem en 4 sessions

12. Espanya durant el franquisme: la dictadura de Franco, la postguerra, l'època del desenvolupisme (1959-1973), la modernització de la societat espanyola, l'oposició del franquisme i la fi d'aquest. La UD es tractarà en 6 sessions de classe.

IV. Cap a un nou mil·leni

13. Espanya en democràcia: la instauració de la democràcia, les autonomies, la crisi del govern de la UCD, l'etapa socialista, l'etapa del PP i la societat espanyola en el canvi de segle. Aquesta UD la donarem en 5 sessions.

14. La Unió Europea: la construcció de la CEE, la creació de la Unió Europea, les institucions europees, les polítiques comunes de la Unió Europea, els reptes de futur d'aquesta, la integració d'Espanya en la CEE i en la Unió Europea. La UD es desenvoluparà en 4 sessions.

15. El món actual: el nou ordre internacional, els conflictes del món actual, la globalització, un món desigual, i la societat del segle XXI, acompanyada ala revolució tecnològica i els nous reptes. La UD la faem en 4 sessions.

16. L'art del segle XX: la cultura i el patrimoni del segle passat, la nova arquitectura, les avantguardes, les tendències abstractes, l'escultura i l'art a Espanya. Aquesta darrera UD es desenvoluparà en 5 sessions.

5.2. Distribució temporal de les UD

Per a les UD citades anteriorment disposem de 92 sessions dedicades a classes dividides per temes com veiem en el punt anterior, i 8 sessions destinades a exàmens o altres tipus d'avaluacions, que es duren a terme cada dues Unitats Didàctiques. Aquestes 100 sessions aproximadament les hem de repartir entre els temes i els tres trimestres dels què consta el curs.

En el primer trimestre es donaran les UD: 1, 2, 3, 4, 5 i 6.

En el segon trimestre es donaran les UD: 7, 8, 9, 10 i 11.

En el tercer trimestre es donaran les UD: 12, 13, 14, 15 i 16.

6. METODOLOGIA. ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES.

En aquest apartat de la programació tractarem d'abraçar els mètodes i tècniques d'aprenentatge que utilitzarem en les posteriors Unitats Didàctiques per a posar en pràctica els objectius marcats. No obstant, ho tractarem des d'un punt de vista general, sense entrar en especificacions concretes de cada cas, quelcom que ja veurem en les pròpies Unitats Didàctiques.

6.1. Metodologia general i específica de la matèria

Les Ciències Socials admeten una gran varietat de metodologies aplicables a l'aula, i poden aplicar-se sempre en funció de les necessitats dels alumnes i tractant d'assolir el màxim rendiment. Normalment s'utilitza una metodologia mixta de classes magistrals expositives i activitats diverses tant individuals com en grup. És important tindre en compte que estem en el darrer curs de l'ESO, període en el qual els alumnes encara no són totalment autònoms com ho seran en etapes educatives posteriors, però podríem dir que es tracta d'una època de transició.

Aquesta és una qüestió essencial a tindre en compte per a les estratègies metodològiques que veurem a continuació, ja que en tractar-se de l'educació bàsica i obligatòria també ha de tenir en compte que del que es tracta és de que cada alumne assolisca els seus màxims, i d'adaptar tant els continguts com la metodologia a les característiques del divers alumnat. Encara que a continuació veurem els mètodes educatius en general, no podem descartar cap estratègia per assolir els objectius marcats i per a dur a terme el procés d'ensenyament-aprenentatge, i és per això que malgrat que la planificació és important, també ho és la flexibilitat i la readaptació atenent al desenvolupament i les circumstàncies.

6.2. Activitats i estratègies d'ensenyament i aprenentatge

Les activitats que es proposaran estaran sempre relacionades amb el procés d'ensenyament-aprenentatge de les Ciències Socials, exposant al principi de cada Unitat Didàctica els objectius i continguts que es van a treballar. El que es pretén és que

l'alumnat tinga un paper actiu en el seu aprenentatge, per a assolir, a banda dels conceptes i continguts històrics bàsics, la capacitat d'establir hipòtesis, de contrastar-les i d'utilitzar tota mena de fonts històriques, i sobretot, de propiciar el pensament crític en el mètode historiogràfic, i d'aprendre a ser ciutadans i exercir els seus drets i deures.

La metodologia que s'utilitzarà tractarà de motivar i incentivar a l'alumnat, sent sempre conscients del que saben al principi de cada UD i al final, per a que comproven els seus avanços i aprenguen a aprendre. Així doncs, partirem del nivell de desenvolupament dels alumnes veient els coneixements previs de la matèria que ha anat adquirint fora de l'aula. Ens referim a tot allò que els alumnes coneixen del tema que van a veure bé per vivències personals, per indagació i interès, perquè ho han vist en altres cursos, en el cine, en la televisió, etc. És per això que seria interessant fer una avaluació diagnòstica inicial tant en els primers dies del curs com al principi de cada Unitat Didàctica.

D'altra banda, també es pretén assolir l'aprenentatge significatiu de tot allò que es veu en l'assignatura, per tal que els coneixements siguin sòlids i permanents, i no només memorístics, sinó analítics i reflexius. Del que es tracta és de que els esquemes mentals perduren i es queden en la memòria, de desmuntar els esquemes previs de coneixement de l'alumnat per a que n'adquirisca altres de més perfeccionats.

També són molt importants les estratègies de motivació, potenciant-ne tant aquelles internes com externes per evitar-ne males conductes futures. Per a dur-les a terme s'han de conèixer bé els alumnes i els seus interessos i estils de vida, i estimular-los per a que assolisquen els aprenentatges significatius dels què parlàvem. A més de controlar els factors que influeixen positivament en els alumnes i els seus progressos i reconèixer els factors als que ells atribueixen l'èxit. És important que construisquen la seua informació i que les Ciències Socials no siguin una veritat absoluta, sinó que entenguen que estan en constant canvi i dins d'un context general que dona sentit als esdeveniments (Prats i Santacana, 1998)

Les dificultats metodològiques i d'aprenentatge de la Història són ben diverses, com apunten els autors Joaquim Prats i Joan Santacana. D'una banda, s'ha d'assenyalar la seua naturalesa com a Ciència Social, quelcom que suposa el pensament abstracte formal a un alt nivell, i per això els continguts s'han d'adaptar molt bé al nivell cognitiu

de cada cicle educatiu. De l'altra, l'alumnat té prejudicis sobre l'assignatura, la qual pensa que ha de ser memoritzada i no entesa, i en realitat del que es tracta és d'introduir-se en el mètode històric i saber com funciona, però no per a formar-los com a investigadors, sinó com a ciutadans i persones cultes que puguin conviure i ser solidaris en la societat (Prats i Santacana, 1998).

En un altre ordre de coses, és rellevant potenciar el treball individual i en grup, per a treballar tant l'autonomia com la cooperació, l'esforç personal i la solidaritat. El tipus d'activitats que es poden dur a terme són ben diverses, i van des del treball per projectes a les activitats individuals, comentaris de text i d'imatges, lectures, etc.

Per tal d'arribar a un nivell de concreció major, però previ al desenvolupament de les Unitats Didàctiques, en farem cinc cèntims de les activitats que es poden dur a terme en aquesta assignatura. Així doncs podem dividir-les en: activitats d'idees prèvies i motivació, de desenvolupament de continguts, d'ampliació i consolidació, de reforç i de comprovació de coneixements.

- **Activitats d'idees prèvies i motivació:** per a veure els coneixements previs mitjançant una avaluació diagnòstica tant a l'inici de l'assignatura com al principi de cada tema. Poden ser activitats d'anàlisi previ dirigides (amb preguntes tipus test o curtes) o de resposta oberta. També es pot posar en comú mitjançant la participació activa a classe i la pluja d'idees.

- **Activitats de desenvolupament de continguts:** aquelles que permetran el desenvolupament diari de la classe i els seus distints continguts, i la seua tipologia pot ser molt diversa, des d'un comentari de text, la comparació de fotografies o obres d'art, l'anàlisi d'un mapa, etc.

- **Activitats d'ampliació i consolidació:** per assentar els continguts que s'han anat veient a través de cada Unitat Didàctica. Estaran dissenyades per a completar, i aniran destinades sobretot a l'alumnat amb majors capacitats, esperant d'ells una tasca d'indagació i investigació, és a dir, que pose en pràctica la tasca de l'historiador.

- **Activitats de reforç:** dirigides als alumnes amb necessitats d'adaptació a la resta del grup o amb problemes de motivació i manca d'esforç. Per a tals fins, ens centrarem en activitats més dinàmiques, audiovisuals, per a que l'alumne els integre en les seues estructures conceptuais.

- **Activitats d'assentament dels coneixements:** ens mostren si l'alumnat ha entès els continguts i tanquen la Unitat Didàctica, mitjançant comentaris, la participació de tots i exercicis de repàs i consolidació.

6.3. Organització de l'aula

Per a les diverses activitats que s'han pensat per al desenvolupament d'aquesta Programació, allò més important respecte de l'organització de l'aula és que aquesta siga flexible, en funció dels continguts de cada sessió i de les facilitats, dificultats i complicacions socials o d'aprenentatge que podem trobar-nos en el desenvolupament de la programació didàctica. Tant quan s'estiguen impartint continguts o teoria, com quan es fagen classes dedicades al treball de les diferents activitats proposades.

Per al treball diari, els alumnes s'agruparan, com és habitual, de dos en dos, i per a les activitats diverses proposades en les diferents Unitats Didàctiques, la distribució estarà preparada per a les modificacions adients, la divisió en grups, la col·locació de les taules en forma d'U per a treballar tots junts, la divisió en dos grans grups per a fer debats confrontats, etc. Quant als requisits fonamentals que han de tindre les aules on s'impartirà la nostra assignatura, aquests són que tinga un canó i una pantalla per a projectar el Power Point, un reproductor de DVD, ordenadors portàtils, connexió a internet –que s'utilitzarà sobretot per a fer activitats concretes més visuals per als alumnes, així com també altres d'ampliació i consolidació, treballs d'investigació, etcètera. A més, és molt important que aprenguen a utilitzar la xarxa i a distingir entre pàgines web fiables i les que no ho són.

6.4. El paper del professor

En un altre ordre de coses, el paper del professor serà clau, com sabem en el procés d'ensenyament-aprenentatge. Malgrat que seran els alumnes els que construïran el seu propi aprenentatge, el professor haurà d'organitzar i animar les situacions propícies per assolir-lo. Partint sempre dels interessos de l'alumnat, hauran d'afavorir els processos de cerca i resolució de problemes, la investigació, i tot això posant estratègies complementàries pròpies d'una actuació diferenciada per a fer front a la diversitat. A més, s'ha d'implicar a l'alumnat en el procés i en el treball continu, mitjançant la motivació, l'estimulació i el manteniment del desig per saber. A banda, s'haurà de potenciar tant el treball individual com en equip, i la participació en totes les activitats organitzades pel centre educatiu.

7. AVALUACIÓ

A continuació abraçarem un dels apartats clau de la programació didàctica, el de l'avaluació. Aquest es dividirà en diverses parts, la primera de les quals es basarà en els criteris d'avaluació del període i l'assignatura, que venen donats per la llei. Seguidament veurem el tipus d'avaluació i els instruments que s'empraran, així com els criteris de qualificació, les activitats de reforç i ampliació i finalment, l'avaluació del procés d'ensenyament-aprenentatge.

7.1. Criteris

Els següents criteris d'avaluació de l'assignatura de Ciències Socials de 4t d'ESO els especifica el Decret 112/2007 del 20 de juliol, pel qual s'estableix el currículum de l'ESO a la Comunitat Valenciana (DOCV del 24 de juliol del 2007).

L'article 9 del decret especifica els criteris generals de l'ESO:

1. L'avaluació del procés d'aprenentatge de l'alumnat de l'educació secundària obligatòria ha de ser contínua i diferenciada segons les distintes matèries del currículum.

2. El professorat avaluarà el seu alumnat tenint en compte els diferents elements del currículum.

3. Els criteris d'avaluació de les matèries són el referent fonamental per a valorar el grau d'adquisició de les competències bàsiques i el de consecució dels objectius.

4. L'equip docent, constituït pel conjunt del professorat de l'alumnat coordinat per la professora tutora o el professor tutor, ha d'actuar de manera col·legiada al llarg del procés d'avaluació i en l'adopció de les decisions que en resulten, en el marc del que establisca la conselleria competent en matèria d'educació.

5. En el procés d'avaluació contínua, quan el progrés d'una alumna o alumne no siga l'adequat, s'han d'establir mesures de reforç educatiu. Estes mesures s'adoptaran en qualsevol moment del curs, tan prompte com es detecten les dificultats, i estaran dirigides a garantir l'adquisició dels aprenentatges imprescindibles per a continuar el procés educatiu.

6. El professorat ha d'avaluar tant els aprenentatges de l'alumnat com els processos d'ensenyança i la seua pròpia pràctica docent.

D'altra banda, en l'organització específica del quart curs de l'ESO, en l'especialitat de Ciències Socials: Geografia i Història, s'especificaran uns criteris d'avaluació més concrets, com veiem a continuació.

1. Analitzar les transformacions del segle XVIII, especialment les del reformisme borbònic a Espanya i Amèrica, amb referència explícita al final del foralisme valencià.

2. Distingir els canvis polítics que conduïxen a la crisi de l'Antic Règim i a les revolucions liberals, així com la seua repercussió a Espanya.

3. Comprendre els trets fonamentals de les revolucions liberals burgeses i assenyalar, a través d'exemples representatius, els grans processos de transformació que va experimentar el món occidental en el segle XIX.

4. Identificar i caracteritzar les distintes etapes de l'evolució política i econòmica d'Espanya durant el segle XIX, amb especial referència a l'expansió econòmica valenciana de finals del segle XIX.

5. Comprendre les transformacions socioeconòmiques de la Revolució industrial, així com els esdeveniments més rellevants que expliquen el protagonisme d'Europa durant l'època de l'imperialisme, les seues conseqüències i el seu declivi.

6. Analitzar el procés de consolidació de l'Estat liberal i del sistema capitalista en el món, relacionant-ho amb l'expansió colonial i identificar les seues peculiaritats a Espanya.

7. Assenyalar les connexions entre els principals esdeveniments mundials i conflictes de la primera mitat del segle XX.

8. Identificar i caracteritzar les distintes etapes de l'evolució política i econòmica d'Espanya durant el segle XX, els avanços i retrocessos fins a aconseguir la modernització econòmica, la consolidació del sistema democràtic i la pertinença a la Unió Europea.

9. Caracteritzar i situar cronològicament i geogràficament les grans transformacions i conflictes mundials que han tingut lloc en la segona mitat del segle XX i aplicar este coneixement a la comprensió d'alguns dels problemes internacionals més destacats de l'actualitat.

10. Conèixer les característiques essencials dels principals estils artístics des del segle XVIII al XX, amb particular atenció a Espanya. Conèixer les principals característiques de l'art barroc valencià, la il·lustració valenciana, el modernisme valencià i la pintura expressionista, així com les principals manifestacions culturals en la Comunitat Valenciana en el segle XX.

11. Identificar les causes i conseqüències de fets i processos històrics significatius, establir connexions entre elles i reconèixer la causalitat múltiple que comporten els fets socials.

12. Valorar el patrimoni documental d'Espanya, amb especial referència a la Comunitat Valenciana. Localitzar els principals arxius, i destacar la seua projecció en la vida cultural espanyola i internacional.

13. Realitzar, individualment o en grup, treballs i exposicions orals sobre temes de la matèria, utilitzant el vocabulari pertinent i la correcció formal adequada.

14. Interpretar i elaborar distints tipus de mapes, croquis, gràfics i taules estadístiques, i utilitzar-los com a font d'informació i mitjans d'anàlisi i síntesi.

15. Comentar i analitzar textos d'especial rellevància històrica, així com obres artístiques significatives.

7.2. Tipus d'avaluació

El tipus d'avaluació de la nostra disciplina es basarà en assolir el conjunt de coneixements conceptuals o procedimentals, els quals s'obtenen, com afirma Cristòfol Trepat, a través d'experiències seqüenciades dirigides pel professorat i l'esforç personal i l'estudi individualitzat dels alumnes. Així doncs, mesurar i valorar el nivell serà una de les finalitats principals de l'avaluació. És per això que el contingut de les activitats d'avaluació s'haurà de preparar d'acord amb els objectius didàctics de la programació i de les UD, i també mitjançant instruments que permeten valorar el grau de saber de les Ciències Socials i la Història (Trepat, 2011: 190-192).

Per a afavorir aquest tipus d'avaluació, l'alumnat haurà de tindre clars els objectius des del principi, ja que seran aquests els que es valoraran més enllà dels continguts. A més a més, no podem només avaluar el final del procés, sinó que haurem de fer una avaluació inicial, una formativa i una sumativa per assolir un procés complet. En primer lloc, l'avaluació diagnòstica, segons Trepat, consisteix en fer una prova de rendiment sobre els coneixements previs de l'alumnat. En canvi, mitjançant l'avaluació formativa es poden regular els aprenentatges, aplicant-la de diferents maneres, com són l'anàlisi de participació, l'observació, les entrevistes, l'aplicació de petites proves i diaris de classe. Per últim, l'avaluació sumativa qualifica els resultats de l'aprenentatge formulats als objectius didàctics (Trepat, 2011: 193-203).

7.3. Instruments

Els instruments d'avaluació condicionen sempre l'aprenentatge, i els que s'utilitzaran seran de divers tipus, sempre tenint en compte les proves d'avaluació inicial, totes les activitats que es desenvoluparan tant en l'aula com fora de la mateixa, individuals o en grup i l'examen de cada dues Unitats Didàctiques. També es tindrà en compte l'actitud i el comportament, i la dedicació de cadascú, així com les necessitats específiques de l'alumnat, i totes les activitats es podran adaptar. A continuació desgranarem els tipus d'instruments d'avaluació que podran utilitzar-se en aquesta programació i les UD que conté la mateixa.

Si bé no existeixen instruments que puguin mesurar amb exactitud i precisió tot el que es formula en els objectius didàctics d'aprenentatge, tots els instruments tenen algun límit, i per això resulta interessant combinar els formats de les proves d'assaig obert i les de correcció objectiva. Les primeres poden ser de fets o conceptes, de comprensió de processos, interpretació, comparació, relació de variables o elements. També es poden idear activitats d'aplicació, com la interpretació de textos, dades, gràfiques i tot tipus de fonts. També poden ser d'anàlisi, com ara la identificació d'informació de fonts i la seua classificació, o de síntesi, mitjançant presentacions orals o escrites amb reelaboracions de la informació extreta de fonts diverses (Trepà, 2011: 206). D'altra banda, les proves de correcció objectiva poden servir per a comprovar les capacitats de comprensió, aplicació i anàlisi, i són preguntes concretes amb diverses possibles respostes. És important basar-les en els objectius i corregir-les oralment a classe, comentant-les entre tot el grup i analitzant-les (Trepà, 2011: 209-210).

7.4. Criteris de qualificació

Quelcom important en una programació, i que els alumnes han de tindre clar des del principi són els criteris de qualificació. En el nostre cas, el **50%** de la nota seran les proves escrites finals de cada dues Unitats Didàctiques, que tindran un 20% de continguts conceptuals i un 80% procedimentals. La part dels conceptes constarà d'una o dues preguntes que poden ser de definicions, de vertader o fals, tipus test o de relacionar amb fletxes. D'altra banda, la part de procediments estarà formada per quatre o cinc activitats, que podran ser d'anàlisi, comentari, relació o síntesi de continguts. És

farà un control cada dues Unitats Didàctiques, i per tant se'n faran tres a la primera avaluació, tres a la segona i dos a la tercera.

La resta d'activitats que es duran a terme suposaran un **40%** de la nota, i seran tan diverses com les Unitats Didàctiques que formen aquesta programació. Per exemple, webquest, jocs de rol, concursos, comentaris de text, audiovisuals, entrevistes, utilització de diverses fonts per a l'estudi de la Història (fonts orals, literatura, documents, etc.), recursos online, presentacions orals, microaprenentatge o puzles d'Aronson, etc.

L'actitud i el comportament en l'aula comptaran sobre un **10%** de la nota. Així, és important l'observació del treball diari individual i en equip, la participació i en quin nivell s'involucren en les classes. També es valorarà el comportament, l'assistència, la puntualitat, l'ús adequat del material, el respecte i el llenguatge corporal respecte d'ells mateixos, els altres companys, la professora i la normativa.

Així doncs, la nota final de cada trimestre serà el 50% de la mitjana de tots els exàmens escrits, el 40% de la mitjana de totes les activitats i treballs duts a terme en classe i fora de l'horari lectiu, i un 10% de l'actitud i el comportament general d'aquest període. D'altra banda, la nota final de juny serà la mitjana de les tres avaluacions, havent d'estar totes aquestes aprovades bé en la convocatòria general o bé en les recuperacions.

Els alumnes que no aproven algun examen, hauran de fer una recuperació de l'examen o activitats addicionals, fins que la professora considere que han assolit els objectius mínims. A juny/juliol n'hi haurà una recuperació general d'aquelles unitats que no estiguen aprovades, tant amb examen com amb activitats de recuperació que hauran d'elaborar per a assolir els objectius bàsics.

7.5. Avaluació del procés d'ensenyament-aprenentatge

L'avaluació de l'aprenentatge dels alumnes és, com hem vist, un punt clau d'aquest, però no podem deslligar-la de l'avaluació de l'ensenyament que nosaltres hem dut a terme, ja que ambdós van lligats. És a dir, l'avaluació mai és aïlladament d'un o de l'altre, sinó que més aïna ho és del procés d'ensenyament-aprenentatge. Així doncs,

l'avaluació no afecta només a l'aprenentatge de l'alumnat, sinó que també als processos d'ensenyament desenvolupats per l'equip docent i als projectes curriculars de centre. És molt important avaluar el procés, i veure en quina mesura s'han aconseguit els objectius, i en cas que siga necessari, s'haurà de replantejar i reajustar la programació (Alcaide, 2008).

Per avaluar l'ensenyament, haurem de tindre en compte si els continguts seleccionats són els adequats, tenint en compte l'avaluació diagnòstica, la formativa i la sumativa. També si les activitats desenvolupades han sigut clares, adequades i motivadores, si els materials són els adients i si estan ben utilitzats i si el paper de la professora –la qual hem desenvolupat en el punt 6.4– s'ha desenvolupat amb èxit. A més, s'ha d'analitzar si la temporalització s'adapta al contingut i als objectius proposats inicialment i si els criteris i instruments d'avaluació són els apropiats per avaluar els continguts i els anomenats objectius. Per a analitzar tots aquests ítems, l'alumne tindrà un paper clau, ja que els seus resultats seran simptomàtics, i també pot opinar sobre el procés d'ensenyament-aprenentatge amb qüestionaris finals de l'assignatura. En un altre ordre de coses, hauran de ser els docents els que mitjançant l'observació analitze el procés i concloga si ha funcionat o ha de modificar alguna cosa per a la programació i les unitats que es desenvoluparan posteriorment (Poza, 2010).

8. MESURES D'ATENCIÓ A L'ALUMNAT AMB NECESSITATS ESPECÍFIQUES DE SUPORT EDUCATIU O AMB NECESSITAT DE COMPENSACIÓ EDUCATIVA

Com contempla el Decret 112/2007 del 20 de juliol, pel qual s'estableix el currículum de l'ESO a la Comunitat Valenciana (DOCV del 24 de juliol del 2007), en l'article 12 sobre Atenció a la Diversitat:

1. Les diferents actuacions educatives hauran de preveure l'atenció a la diversitat de l'alumnat, compatibilitzant el desenvolupament de tots amb l'atenció personalitzada a les necessitats de cada un.

2. D'acord amb el que disposa l'article 12 del Reial Decret 1631/2006, de 29 de desembre, la conselleria competent en matèria d'educació establirà les mesures

curriculars i organitzatives per a atendre tot l'alumnat i, en particular, a qui presente dificultats especials d'aprenentatge o d'integració en l'activitat ordinària dels centres, a qui presente necessitats educatives especials, a l'alumnat d'alta capacitat intel·lectual i a l'alumnat amb incorporació tardana al nostre sistema educatiu.

Així doncs, s'ha de tenir en compte que l'alumnat de l'ESO prové de diversos contextos socioculturals i té aptituds cognitives diferents, per tant les seues necessitats també ho seran. Per a poder atendre a tots els alumnes es fa necessària l'adopció de mesures psicopedagògiques i curriculars de diferents tipus.

Primerament es proposaran activitats de reforç i ampliació per a cada unitat didàctica, amb l'objectiu que tots puguin assolir els objectius mínims en el cas de cada alumne. Amb la col·laboració amb el departament d'Orientació a l'inici del curs es detectaran els alumnes que necessiten reforç especial, i es prepararan els procediments adequats per a que, en cada cas, es treballen les destreses bàsiques. Per a aquest tipus d'alumnat amb dificultats d'aprenentatge específiques, s'elaboraran activitats adaptades en cada cas, per tal que puguin assimilar i comprendre els coneixements de la matèria. No obstant, tot açò es farà evitant l'aïllament i integrant-los completament en el conjunt de la classe.

En segon lloc, podem trobar casos que presenten algun avantatge respecte de la resta dels seus companys. Per a aquests també s'han de fer adaptacions curriculars, elaborant activitats que desenvolupen la seua autorealització partint del nivell en el que es troben. De la mateixa manera, també s'haurà d'evitar aïllar-los de la resta del grup, de manera que es poden proposar activitats voluntàries que treballen altres aspectes de l'assignatura.

D'altra banda, en els nostres dies és comú la multiculturalitat a les aules, per la diversitat de procedències del nostre alumnat. Pel que fa a aquests alumnes estrangers, s'ha d'estudiar en cada cas el nivell d'adaptació a les llengües oficials del territori i impedir que aquestes no siguin un obstacle per al seu desenvolupament, i la comprensió dels continguts de l'assignatura. Per a tal finalitat s'hauran de reunir tots els professors d'aquests alumnes i decidir quina és l'estratègia d'adaptació adient, tot afegint classes de reforç de les llengües.

Com veiem, el punt principal de les mesures exposades és que tothom aprenga dins d'uns mínims i tinguin les mateixes oportunitats, tenint en compte que tot l'alumnat és igual dins del grup classe, però que cada persona té unes necessitats específiques. És a dir, atendre a tot el món en igualtat de condicions però tractant d'assolir el màxim aprenentatge en cada cas. Per assolir els nostres objectius també serà molt important afavorir la convivència i evitar les discriminacions propiciades per qualsevol motivació, i per això el centre haurà d'elaborar plans per a propiciar un ambient el més còmode i estable possible per a tots els seus alumnes i docents.

9. TEMES TRANSVERSALS

En l'assignatura de Ciències Socials es treballaran alguns temes transversals que també es veuran en altres assignatures, i que són claus per a la formació dels alumnes com a persones i com a ciutadans. Entre aquests podem trobar-ne diversos, com són l'aprenentatge emocional, el foment de la cultura de la pau i la igualtat de gènere, així com l'educació mediambiental, el consum, moralitat i civisme o educació sexual. Aquests temes són sobretot els que se centren en la competència social i ciutadana, i en la formació moral i personal. És per això que s'han de tractar, en la mesura d'allò possible, en totes les assignatures curriculars, i a continuació les explicarem més detingudament.

- L'aprenentatge emocional està relacionat en l'empatia, els sentiments i les emocions. Com que la Història és una Ciència Social i Humana, està molt lligada amb les persones, i per tant és fàcil integrar l'aprenentatge emocional en el currículum acadèmic. Per exemple amb activitats com un joc de rol relacionat amb el secessionisme als Estats Units als anys seixanta, o bé tractant els conceptes de resiliència i indefensió apresada a través de l'Holocaust. Amb tots els continguts pots fomentar l'ètica, l'empatia i els drets humans, quelcom que ajuda a connectar més amb el temari.

- El foment de la cultura de la pau també serà clau en la nostra assignatura, ja que estudiant totes les guerres i conflictes socials, polítics,

econòmics i culturals dels segles passats i les seues conseqüències, podem veure la importància del diàleg, la convivència i la pau. Això es pot fer estudiant per exemple la Guerra Civil espanyola i les seues conseqüències, l'exili i la repressió franquista, a través d'audiovisuals, llibres i entrevistes de fonts orals.

- Els estudis de gènere a partir de la Història seran un dels nostres objectius bàsics per a la formació de ciutadans iguals. La Història de les dones s'haurà d'integrar en la totalitat dels continguts en l'assignatura, i no com a tema a banda al final de cada unitat, sinó que s'ha de tractar en tots els continguts, posant especial èmfasi per exemple en la lluita per la igualtat de drets, i el paper clau que juguen les dones en totes les èpoques de la Història i que fins ara ha estat ocult.

- Quant a l'educació mediambiental, i la conscienciació de respectar-lo i conservar-lo, veurem la importància que ha tingut per a les societats humanes i per a la vida de tot el planeta, i quin paper han jugat els humans respecte del medi ambient. Es pot tractar des del punt de vista del patrimoni artístic i paisatgístic.

- L'educació per al consum racional i equilibrat dels recursos del planeta és un aspecte que podem tractar a partir de la industrialització i posteriorment amb la societat de consum, la globalització i la pobresa.

- Pel que fa a l'educació cívica i moral, en la nostra assignatura la treballarem en tots els temes, ja que a través de la conflictivitat social i política dels segles passats i sobretot dels més recents, aprendran el valor de la democràcia i ha fer judicis morals. Es potenciarà mitjançant el debat i la participació de tots, des d'una perspectiva de llibertat d'expressió, respecte, ètica i moral.

- Per últim, l'educació sexual anirà en el nostre cas lligada a les qüestions de gènere i els comportaments sexuals a través de les diferents èpoques històriques, i com han anat evolucionant i canviant des de la

repressió a la llibertat sexual. Es pot tractar per exemple mitjançant la visió sexe en el franquisme, la influència de la religió o el moviment hippie.

10. CONNEXIONS INTERDISCIPLINARS

De la mateixa manera que n'hi ha temàtiques transversals, també és interessant establir col·laboracions amb altres assignatures, bé perquè tenen continguts comuns o perquè poden relacionar-se. En primer lloc podria establir-se una connexió amb les llengües: **Llengua catalana i literatura, Llengua castellana y literatura i Llengua estrangera**, veient la importància que cadascuna ha tingut en cada etapa i en cada territori, i relacionant la creació literària de cada època amb el seu context històric. A més a més, es poden fer glossaris de paraules pròpies de les ciències socials en cadascuna d'aquestes llengües.

També pot establir-se una relació amb les **Matemàtiques**, i analitzar gràfiques sobre qüestions històriques, per exemple de demografia o d'economia. Respecte de la filosofia, és important traçar relacions amb la Història del pensament en l'assignatura **d'Educació ètico-cívica**, de la mateixa manera que amb la Història de la **Música**. Amb **Educació Plàstica i Visual** pot establir-se una connexió a partir de la Història de l'art, i per últim, amb **Informàtica**, aprenent tècniques d'elaboració d'audiovisuals o d'anàlisi de dades.

A banda, també pot establir-se una transversalitat amb algunes assignatures optatives, com **Religió**, en la qual s'ha de veure la Història de les religions, i optatives que cada centre estableix, com poden ser Psicologia, Sociologia, Economia, Tècniques del geògraf, Història del País Valencià, i una llarga llista de possibilitats a la que ens podem adaptar segons l'oferta i la demanda d'aquestes.

11. FOMENT DE LA LECTURA

Per a afavorir la lectura dels nostre jovent, des de l'assignatura de Ciències Socials (Història) de 4t de la ESO s'ha pensat en diverses possibilitats de potenciar la lectura de l'alumnat, ja que tractant-se d'una assignatura social i humana, aquesta

pot ser molt important per a la comprensió de la Història, i pot enfocar-se des de diferents punts de vista.

Les activitats planificades en aquest sentit estaran relacionades amb l'inici al centre a partir del curs que ve d'un taller de dinamització de la biblioteca, amb l'adquisició de nous volums de novel·la, còmic i altres lectures de tema històric. D'una banda, la Literatura de cada període és una font molt vàlida per a estudiar la Història –*Guerra i pau*, *La casa de Bernarda Alba*, *Tirant lo Blanch*–, i també es pot analitzar a partir de la novel·la històrica –*L'últim vaixell*, *Júlia*, *La creu de Cabrera*– o els còmics, com la sèrie *Historia de Aquí* de Forges.

D'altra banda, s'haurà de potenciar la lectura de les fonts de l'historiador, dels documents de cada època, com ara textos de discursos polítics, de personatges històrics, notícies de premsa de l'època, cartes, documents notariais, etc. Aquests texts coetanis s'hauran d'aprendre a analitzar i comentar, així com els textos elaborats pels historiadors a posteriori. Tots aquests es poden introduir, a banda del llibre de text i els manuals, i s'aprofitarà el taller de dinamització de la biblioteca per a fer activitats lúdiques, cercles de lectura i posades en comú relacionades amb els llibres que es lliguen.

12. UTILITZACIÓ DE LES TECNOLOGIES DE LA INFORMACIÓ I LA COMUNICACIÓ

Actualment, en el segle XXI, una altra matèria transversal és l'ús de les TIC, competència que també ha d'assolir l'alumnat d'Educació Secundària Obligatòria. Les noves tecnologies estan canviant els mètodes educatius, ja que contenen un element motivador, i l'alumnat se sent atret a aprendre com funciona aquest món, tan important per a l'oci com per al treball en els nostres dies. El paper dels docents serà, per tant, integrar les noves tecnologies en l'educació, aconseguint que aquestes faciliten la feina i afavorisquen l'aprenentatge. El camp de les Ciències Socials, i més concretament la Història, es presenta segons Juan García Fenández, com un dels millors per a ser treballat per les noves tecnologies, ja que la xarxa està plagada de continguts. No obstant, com a professors haurem d'ensenyar que no tot el que

podem trobar és vàlid, i s'ha d'aprendre a seleccionar bé la informació (García, 2006).

Del punt de vista de la nostra matèria es pot propiciar amb l'elaboració d'entrevistes de fonts orals en vídeo, el treball a través de webquest, podcasts, wiki, arxius i biblioteques en línia, documents digitalitzats, etc. A continuació presentem alguns exemples de pàgines web amb continguts que podem utilitzar en les classes de Ciències Socials: Història de 4t d'ESO, tot i que en podem trobar moltíssimes més.

- www.ArteHistoria.com és un portal molt complet sobre la Història i el Patrimoni espanyols. Conté informació i activitats sobre personatges, obres, museus, contextos, llocs, monuments, i altres.
- <http://www.clapir.org/> en la que trobem articles divulgatius elaborats per joves historiadores i historiadors valencians.
- http://ntic.educacion.es/v5/web/profesores/secundaria/ciencias_sociales/ en la pàgina del Ministerio de Educación, Cultura y Deporte podem trobar molts recursos de Ciències Sociales per nivells, como mapes interactius, rutes, textos, etc. Dins d'aquesta plana web podem trobar la del Instituto de la Mujer y para la Igualdad de Oportunidades (<http://www.inmujer.gob.es/areasTematicas/educacion/programas/home.htm>).
- En la de Radio Televisión Española (www.rtve.es) podem trobar audiovisuals a la carta, documentals, programes de radio i l'arxiu històric, amb el NO-DO, per exemple, o la sèrie Memorias de España (<http://www.rtve.es/alacarta/videos/memoria-de-espana/>). Dins d'aquesta tenim el portal de la UNED (www.rtve.es/uned/), que també conté vídeos, àudios, podcasts.

- En la web *Histodidáctica* podem trobar recursos per a l'ensenyament de la Història, animacions, jocs, etc.
http://www.ub.edu/histodidactica/index.php?option=com_content&view=article&id=49&Itemid=117
- En premsa podem trobar *La aventura de la Historia* en el periòdic *El mundo* <http://www.elmundo.es/historia.html>
- En la revista *National Geographic España* podem trobar articles divulgatius i reportatges, imatges, vídeos, etc.
<http://www.nationalgeographic.com.es/categoria/historia>
- També podem obtindre recursos educatius per al professorat a webs com per exemple <http://www.educahistoria.com/>,
<http://www.edured2000.net/>, o
<http://www.xtec.cat/~aguiul/socials/index.htm>.
- Amb <http://www.cinehistoria.com/> o
<http://www.cinescola.info/> es pot treballar a l'aula la Història a partir del cinema, així com amb la Filmoteca valenciana <http://ivac.gva.es/la-filmoteca>.
- Documents històrics i les fotografies podem trobar-les en les planes web d'arxius, com ara el de la Diputació de Castelló <http://www2.dipcas.es/servicio/archivo.asp#B> o el de Vila-real <http://www.amvila-real.es/es/busqueda/fototeca?o=01&f=03&s=02&galeria=1>, així com el Portal de Archivos Españoles <http://pares.mcu.es/>.
- <http://www.teachertube.com/> també és un programa de recursos per al professorat en anglès.

13. RECURSOS DIDÀCTICS I ORGANITZATIUS

Per a l'assignatura de Ciències Socials: Història, del 4t curs de l'ESO, podem utilitzar diversos recursos i materials, els quals ja hem anat introduint en punts anteriors, com la utilització de les TIC o el llibre de text. Seguidament els veurem desglossats i explicarem breument per a que s'utilitzaran, quelcom que es veurà amb més profunditat en les Unitats Didàctiques annexes.

- **Llibre de text:** utilitzarem *Àgora. Ciències Socials* d'Edicions Vicens Vives del 2008, el qual el podem trobar a la bibliografia. Aquest servirà de guia principal per a impartir els continguts i activitats amb distints nivells de dificultat. Creiem que és molt apropiat tant pel seu contingut com pel seu format, ja que conté una bona síntesi de la informació, acompanyada de textos i imatges representatives, i activitats molt diverses i adients per assolir els objectius que plantegem.

- **Materials elaborats per la professora:** aquests poden ser molt diversos, des de fitxes d'activitats, mapes conceptuals, esquemes, imatges, contingut audiovisual, guions de pràctiques, i tots aquells materials que puguem adaptar-se al temari segons la professora considere segons les diverses Unitats Didàctiques.

- **Recursos bibliogràfics:** tant el Departament de Geografia i Història com la Biblioteca del centre contenen aquesta mena de materials, llibres de consulta, divulgació, atles, diccionaris, enciclopèdies. A més, com ja hem explicat en l'apartat de foment a la lectura, podem aprofitar tota mena de recursos bibliogràfics per a les classes d'Història.

- **Material imprès:** fitxes, textos, imatges, exercicis, posters que el docent considere oportuns.

- **Recursos audiovisuals:** serà necessària una televisió, un reproductor de vídeo i DVD, projector de diapositives, ordinador, canó i

col·leccions de vídeos i diapositives, així com accés lliure a internet per accedir a tots els recursos d'aquest tipus que ens presenta la xarxa.

- **Recursos informàtics:** accés a internet, ordenadors portàtils i sala d'informàtica disponible durant algunes de les hores de la nostra assignatura, així com la col·laboració amb el Departament d'Informàtica.

- **Exàmens:** proves objectives per a la memorització, reflexió, anàlisi i síntesi al final de cada dos temes, que elaborarà la professora d'acord amb els objectius i els continguts vists a classe.

- **Quaderns de reforç:** per a aquells alumnes que necessiten més treball per a l'assimilació de conceptes i continguts. Seran importants per assolir els continguts mínims i per a recuperacions.

- **Recursos de l'aula:** pissarra, material escrit, projector, mapes, eixos cronològics, taules i cadires mòbils, per afavorir la flexibilitat segons cada activitat, i bona sonoritat.

- **Pàgines web:** hem mostrat alguns exemples en l'apartat de l'utilització de les TIC a l'aula, però n'hi ha possibilitats pràcticament infinites en la xarxa.

14. ACTIVITATS COMPLEMENTARIES

Com a activitats complementàries ens referim a aquelles que suposen una eixida del centre i de l'entorn habitual de treball, que necessiten temps extra (no només una classe de 50 minuts). És per això que planificarem algunes eixides i activitats complementàries però estaran condicionades per la disponibilitat de l'alumnat i de la professora, així com del temps. En qualsevol cas, poden reduir-se o plantejar-se com a voluntàries fora de l'horari lectiu.

Una de les activitats interessants seria la realització d'un parell d'eixides a València, durant les quals es poden visitar el Museu Valencià de la Il·lustració i la Modernitat (MUVIM) i també fer una ruta per la València Barroca, quan estiguem

veient aquests temes a classe, i ja en el segle XX, rutes per la València Republicana i de la Guerra Civil. En un altre ordre de coses, a Castelló i les seues proximitats podem visitar l'urbanisme de la ciutat a través de la Història, les trinxeres de Benicàssim de la Guerra Civil i l'Arxiu Històric de Vila-real.

15. BIBLIOGRAFIA

- Antúnez, Serafí (1991): *Del projecte educatiu a la programació d'aula: el qué, el quan i el com dels instruments de planificació didàctica*, Barcelona, Graó.
- Blanes, Carolina i Gisbert, Víctor (2013): Análisis de la importància de la Programación Didáctica en la gestión docente, en: *3Ciencias, revista de investigación*, Alcoi, Área de Innovación y Desarrollo, S. L.
- Escudero, Tomás (1978): *Formulación de objetivos para la programación didáctica*, Zaragoza, Universidad de Zaragoza.
- García, Juan (2006): El uso de las TIC en las ciencias sociales : una experiencia de aula, en: *Educación en el 2000: revista de formación del profesorado*, Murcia, Consejería de Educación y Ciencia e Investigación de la Región de Murcia, 41-44.
- García, María i Gatell, Cristina (2008): *Àgora. Ciències Socials*, Alaquàs, Edicions Vicens Vives.
- Poza, Lorena (2010): Evaluación del proceso de enseñanza-aprendizaje, en: *Innovación y experiències educatives*, Granada, CSIF.
- Prats, Joaquim i Santana, Juan Manuel (1998): Ciencias Sociales, en: *Enciclopedia General de la Educación*, Barcelona, Océano Grupo Editorial, Vol. 3.
- Rotger, Bartolomé (1977): *El proceso programador en la escuela*, Madrid, Escuela Española.
- Rul, Jesús Cambra, Teresa (2007): Educación y competencias básicas, en: *Cuadernos de pedagogía*, 370: 71-80.
- Trepal Cristòfol (2011): Concepto y Técnicas de Evaluación de las Ciencias Sociales, en: PRATS, Joaquim (coord.): *Didáctica de la Geografía e Historia*. Col. Formación del Profesorado. Educación Secundaria, 8, vol. II. Ministerio de Educación y Editorial Graó. Barcelona.

NORMATIVA

Decret 112/2007, del 20 de juliol (DOCV del 24 de juliol del 2007)

Ley Orgánica de Educación (LOE, 2006): el Real Decreto 1631/2006, del 29 de diciembre (BOE del 5 de gener del 2007).

Ordre 45/2011, del 8 de juny (DOCV del 16 de juny del 2011)

WEBGRAFIA

IES Matilde Salvador. Recuperat el 4 de juny de 2015, de <http://iesmatildesalvador.edu.gva.es/joomla/>

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte. Recuperat el 8 de juny de 2015, de <http://www.mecd.gob.es/>

Alcaide, Belén (2008): La evaluación en el proceso de enseñanza-aprendizaje, en: *Recursos de formación*, n. 1. Recuperat el 17 de juny de 2015, de: <http://www.claustro.net/encuentroeducativo/index.php/numero-1-noviembre-08/recursos-formacion-num-1/la-evaluacion-en-el-proceso-de-ensenanza-aprendizaje/>

16. ANNEXOS

UNITATS DIDÀCTIQUES

Unitat Didàctica 9. Temps de confrontació a Espanya (1902-1939)

INTRODUCCIÓ

La Unitat Didàctica que veurem a continuació és la novena, i abraça la Crisi de la Restauració, la Dictadura de Primo de Rivera, la Segona República i la Guerra Civil. A continuació explicaré punt per punt com l'he desenvolupat, atenent a tots els temes que s'han de tractar en el desenvolupament d'una Unitat Didàctica.

Contextualització

El centre on es posarà en pràctica en l'IES Matilde Salvador, que com ja s'ha especificat anteriorment, es troba situat entre l'Avinguda Casalduch i l'Avinguda Almassora, a la ciutat de Castelló de la Plana. Aquest és un centre de dimensions petites, que consta de 100 professores i professors, dividits en 17 departaments i l'alumnat provinent d'un únic col·legi, el CEIP Isidoro Andrés Villarroja, situat just enfront de l'institut. Per tant, es caracteritza per un ambient familiar, i només n'hi ha dues classes de 4t de la ESO (els grups A –de 30 alumnes, d'entre els quals n'hi ha una xica d'origen marroquí- i B –de 22 alumnes), en les quals he desenvolupat la meua Unitat Didàctica.

Són dues classes molt bones, els alumnes de les quals són participatius, atents i amb un nivell cognitiu alt en general. En 4t A són molta gent, però malgrat tot és fàcil dur la classe, n'hi ha una alumna repetidora i absentista, i tres alumnes estrangeres: una xica magrebí, una francesa i una romanesa. La diversitat en aquest cas resulta enriquidora, i fins i tot els que menys s'esforcen almenys participen de la classe. En el cas del 4t B, és una classe menys nombrosa i participativa, amb un nivell cognitiu molt alt, i amb els quals es poden fer molt bones activitats.

Nivell educatiu i temps necessari per a la seua aplicació

Aquesta Unitat Didàctica forma part del currículum oficial de l'Educació Secundària Obligatòria, dins del tercer bloc de continguts del 4t curs d'ESO, dedicat al món actual. Està previst que es desenvolupe en cinc sessions de 50 minuts de manera continuada –dues per a la Segona República i dues per a la Guerra Civil–, tot i que es deixarà una setmana a posteriori per a l'entrega d'activitats i l'examen final.

Justificació del tema

La Unitat Didàctica “Temps de confrontació a Espanya (1902-1939)” la trobem, com hem dit, en el currículum acadèmic definit pel *Decret 112/2007*, del 20 de juliol (DOCV del 24 de juliol del 2007). La seua importància rau en el fet de ser un dels períodes de transformació més intensos de la Història d'Espanya recent. Durant el desenvolupament de la UD es pretén que els alumnes coneguen la primera democràcia a Espanya en la que s'instaura el sufragi femení, i com la Guerra Civil va influir en la societat i quines conseqüències polítiques, socials, econòmiques i culturals va tindre.

El que és important que entenguen és que va suposar la implantació d'un règim democràtic en una societat que potser estava poc preparada, la incursió de les dones en la política i l'inici de reformes molt modernes per a l'època. A més del trencament del colp d'estat dels sublevats i com això va provocar una Guerra Civil que tindria greus conseqüències a curt i llarg termini. A més a més, la seua relativa proximitat temporal i la influència que encara té en la societat actual, fa necessari que siga un tema a tractar en l'educació bàsica, per evitar les simplificacions, deformacions i maniqueïsmes que encara persisteixen en la memòria col·lectiva.

A més, dins de l'assignatura de Ciències Socials (Història) de 4t d'ESO, l'alumnat pot relacionar la Segona República i la Guerra Civil amb el context europeu del moment i la resta de règims totalitaris i socialdemocràcies i com aquesta va suposar un conflicte previ a la Segona Guerra Mundial, en la que s'enfronten aquests dos tipus de règims polítics. A més a més, també suposa la fi de la democràcia a Espanya durant quasi quaranta anys de Dictadura Franquista.

OBJECTIUS

Objectius generals de l'etapa

Els objectius generals de l'etapa de l'Educació Secundària Obligatoria se centren en els drets humans i la ciutadania i en l'educació en continguts bàsics, i els podem trobar especificats en el *Decret 112/2007* del 20 de juliol, pel qual s'estableix el currículum de l'ESO a la Comunitat Valenciana (DOCV del 24 de juliol del 2007).

Objectius específics de la matèria

Els objectius específics de l'ensenyament de les Ciències Socials, Geografia i Història estan desenvolupats en *Decret 112/2007* del 20 de juliol, pel qual s'estableix el currículum de l'ESO a la Comunitat Valenciana (DOCV del 24 de juliol del 2007), i són els següents:

- Identificar els processos i mecanismes que regeixen els fets socials i les interrelacions entre fets polítics, econòmics i culturals, i utilitzar aquest coneixement per a comprendre la pluralitat de causes explicatives de l'evolució de les societats actuals, el paper que homes i dones exerceixen en elles i els seus problemes més rellevants.
- Identificar, localitzar i analitzar, a diferents escales, els elements bàsics que caracteritzen el medi físic, les interaccions donades, entre ells i les que els grups humans estableixen en utilitzar l'espai i els seus recursos i valorar les conseqüències de tipus econòmic, social, polític i mediambiental. Conèixer la problemàtica específica que planteja utilitzar els recursos de la Comunitat Valenciana.
- Comprendre el territori com el resultat de la interacció de les societats sobre el medi en que es desenvolupen i s'organitzen.
- Conèixer, localitzar i comprendre les característiques bàsiques de la diversitat geogràfica del món i de les grans àrees socioeconòmiques, culturals i polítiques,

així com els trets físics i humans d'Europa i Espanya, fent referència específica a la Comunitat Valenciana.

- Identificar i localitzar en el temps i en l'espai els processos i esdeveniments històrics rellevants de la història del món, d'Europa i d'Espanya per a adquirir una perspectiva global de l'evolució de la Humanitat amb un marc cronològic precís i elaborar-ne una interpretació que facilite la comprensió de la pluralitat de comunitats socials a què es pertany.
- Valorar la diversitat cultural manifestant actituds de respecte i tolerància cap a altres cultures i cap a opinions que no coincideixen amb les pròpies, sense renunciar sobre això a un parer sobre elles.
- Adquirir una visió històrica que permeti elaborar una interpretació personal del món, a través d'uns coneixements bàsics d'Història universal, europea, espanyola i valenciana amb respecte i valoració dels aspectes comuns i els de caràcter divers, a fi de facilitar la comprensió de la possible pertinença simultània a més d'una identitat col·lectiva.
- Valorar i respectar el patrimoni natural, històric, lingüístic, cultural i artístic espanyol i de manera particular el valencià. Així com assumir les responsabilitats que suposa la seua conservació i millora.
- Conèixer i valorar les especials característiques de la identitat lingüística, cultural i històrica de la Comunitat Valenciana i la seua relació amb les altres comunitats autònomes de l'Estat espanyol.
- Comprendre els elements tècnics bàsics característics de les manifestacions artístiques en la seua realitat social i cultural per a valorar i respectar el patrimoni natural, històric, cultural i artístic, asumint la responsabilitat que suposa la seua conservació i apreciant-ho com a recurs per a l'enriquiment individual i col·lectiu.

- Adquirir i usar el vocabulari específic de les Ciències Socials perquè en incorporar-lo al vocabulari habitual augmente la precisió en l'ús del llenguatge i millore la comunicació.
- Buscar, seleccionar, comprendre i relacionar informació verbal, gràfica, icònica, estadística i cartogràfica, procedent de fonts diverses, inclosa la proporcionada per l'entorn físic i social, els mitjans de comunicació i les tecnologies de la informació, tractar-la d'acord amb el fi perseguit i comunicar-la als altres de manera organitzada i intel·ligible.
- Utilitzar les imatges i les representacions cartogràfiques per a identificar i localitzar objectes i fets geogràfics, i explicar la seua distribució a distintes escales, amb especial atenció al territori espanyol. Utilitzar, així mateix, fonts geogràfiques d'informació: textos escrits, sèries estadístiques, gràfics i imatges, i elaborar croquis i gràfics apropiats.
- Conèixer el funcionament de les societats democràtiques, apreciar els seus valors i bases fonamentals, així com els drets i llibertats com un èxit irrenunciable i una condició necessària per a la pau, denunciant actituds i situacions discriminatòries i injustes i mostrant-se solidari amb els pobles, grups socials i persones privats dels seus drets o de recursos econòmics necessaris.
- Realitzar tasques en grup i participar en debats amb una actitud constructiva, crítica i tolerant, fonamentant adequadament les opinions i valorant el diàleg com una via necessària per a solucionar els problemes humans i socials.

Objectius didàctics específics de la Unitat Didàctica

- Conèixer les característiques específiques de la Segona República i la Guerra Civil, i els fonaments ideològics i suports polítics i socials en cada cas.
- Analitzar i comprendre l'evolució de la democràcia i l'esclat de la guerra, tant políticament com social, ideològica i econòmica.

- Analitzar i comprendre l'evolució de l'oposició al règim i la repressió envers aquesta.
- Estudiar les transformacions econòmiques, demogràfiques i socials d'aquest període.
- Conèixer la cultura i l'art tant des de dins de la Segona República i de la Guerra Civil, amb especial atenció a les dels dos bàndols, al cartellisme i a la fotografia.
- Conèixer l'evolució històrica al País Valencià entre el 1931 i el 1939.

COMPETÈNCIES CLAU

- Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic: a partir de la identificació, localització i anàlisi dels elements del medi físic i les interaccions amb els humans.
- Competència en comunicació lingüística: per a saber entendre, esquematitzar, estudiar i explicar els processos, causes i conseqüències de la història.
- Tractament de la informació i competència digital: per a saber buscar, comprendre, analitzar, processar i comunicar la informació de la situació de cada època i les múltiples causes que influeixen en els processos històrics des de fonts de diferent tipus. A més, aprendre el vocabulari de les Ciències Socials és útil per a ser més precís i afavorir la comunicació.
- Competència social i ciutadana: ja que coneixent el funcionament de les societats democràtiques, comprenent la realitat social en la que es viu i com s'ha arribat a ella s'aprèn a conviure i exercir la ciutadania democràtica en una societat plural. A partir de l'anàlisi històric s'ha de reflexionar en la participació, la presa de decisions, i la responsabilització de les eleccions i decisions preses.
- Competència cultural i artística: apreciament del patrimoni historicoartístic a partir del coneixement de les societats en les que es va crear i el seu significat.

- Competència per a aprendre a aprendre: potenciada a partir de la matèria de les Ciències Socials i per mitjà de l'avaluació (inicial, continua i final).
- Autonomia i iniciativa personal: competència transversal que es potència a partir de l'organització i elaboració de treballs acadèmics, projectes i anàlisi dels diferents tipus de fonts històriques.

CONTINGUTS

Conceptuals

- Conèixer la socialdemocràcia de la Segona República, les seues causes, la seua instauració i les seues bases ideològiques, polítiques i socials, així com la conflictivitat de la Guerra Civil.
- Entendre l'evolució política, econòmica, social i cultural de la democràcia i la guerra.
- Definir els canvis que suposen del statu quo ante.
- Saber quin fou el paper de la dona en la Segona República i la Guerra Civil.
- Identificar la cultura i les manifestacions artístiques.
- Aproximar-se al període republicà i la guerra al País Valencià.

Procedimentals

- Relacionar la Segona República i la guerra amb el context internacional del moment.
- Comparar la dictadura franquista amb la Segona República i amb la Transició democràtica.
- Analitzar textos, mapes, imatges, documents i altres fonts de l'època.

- Identificar les causes i les conseqüències.
- Situar els processos del segle XX en línies cronològiques.
- Conèixer la cultura i la contracultura en els diversos àmbits artístics i/o patrimonials.
- Sintetitzar i resumir en croquis l'evolució del període en els distints àmbits històrics: social, econòmic, polític i cultural.
- Conèixer l'estudi de les fonts artístiques i fotogràfiques per a la història recent.

Actitudinals

- Reconèixer i reflexionar críticament al voltant de les diferències entre els totalitarismes i la democràcia.
- Interessar-se per la Història del segle XX i la proximitat que aquesta pot oferir a través de les fonts.
- Assumir la importància del respecte dels drets humans.
- Aprendre a ser ciutadans democràtics.
- Desenvolupar la sensibilitat per l'art i la cultura.

METODOLOGIA

Les metodologies utilitzades a través d'aquesta Unitat Didàctica són ben diverses, com es veurà a continuació en el desenvolupament de les activitats. D'una banda s'utilitzarà l'explicació magistral del professor, però tractant sempre de que siga bidireccional. També utilitzarem l'avaluació diagnòstica, formativa i sumativa, el treball autònom, els comentaris de textos i de fotografies i obres pictòriques i el debat a l'aula, així com el treball a partir d'audiovisuals.

MATERIALS I RECURSOS DIDÀCTICS

- El llibre “L’últim vaixell” de Gemma Pasqual.
- L’aula d’ús habitual (amb cadires i taules mòbils)
- Pizarra i guix
- Canó i power point
- L’aula d’usos múltiples
- El llibre de text de l’assignatura
- Materials diversos preparats per la professora: imatges, textos, vídeos

TEMPORALITZACIÓ I SEQÜENCIACIÓ D’ACTIVITATS

La Unitat Didàctica que desenvoluparem es divideix en set sessions per a cada grup, com veurem a continuació.

Sessió 1

Nom: La Crisi de la Restauració i la Dictadura de Primo de Rivera

Àmbit: Ciències Socials: Història

Objectius

- Analitzar les causes, articulació de poder i conseqüències de la Dictadura de Primo de Rivera i el regnat d’Alfons XIII.
- Definir “dictadura” i conèixer les característiques d’aquesta.

- Analitzar, estudiar, comparar la crisi del sistema de Restauració amb la dictadura.
- Treballar l'aprenentatge emocional a partir dels continguts.

Continguts/Àmbits d'actuació

- Conceptuals: Restauració, Dictadura de Primo de Rivera.
- Procedimentals: Arribar a conclusions sobre els continguts anteriors, fer una avaluació diagnòstica i veure que va suposar la crisi del sistema de Restauració i que va dur al colp d'estat.
- Actitudinals: entendre el funcionament del sistema de torn i de la dictadura.

Competències bàsiques

- Competència en comunicació lingüística
- Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic
- Competència social i ciutadana
- Competència per a aprendre a aprendre
- Competència cultural i artística
- Autonomia i iniciativa personal

Metodologia

Avaluació diagnòstica sobre el que coneixen del tema abans de veure'l.

Visualització de documentals i elaboració d'activitats interactives.

Materials i temporalització

L'activitat es desenvoluparà en una sessió de 50 minuts, i els materials necessaris per a desenvolupar l'activitat seran:

- Ordenadors de la sala d'informàtica
- Accés a internet
- Folis

Espais

L'aula d'informàtica

Desenvolupament

Comença la classe i els repartisc un foli a tots on hauran d'anotar tot el que coneixen de la Dictadura de Primo de Rivera, la Segona República i la Guerra Civil (bé per pel·lícules, la televisió, llibres, els han contat en casa, etc.).

Després comencem amb la classe, per a la qual prèviament han hagut de veure a casa dos documentals de rtve.es a la carta:

El primer sobre el regnat d'Alfons XIII

<http://www.rtve.es/alacarta/videos/memoria-de-espana/memoria-espana-alfonso-xiii/1502796/>

I El segon sobre la Dictadura de Primo de Rivera

<http://www.rtve.es/alacarta/videos/memoria-de-espana/memoria-espana-espana-espana/1503574/>

A partir d'aquests farem una posada en comú i després per parelles hauran de fer les activitats

interactives sobre el tema que trobem en aquest enllaç:

<http://www.iescasasviejas.net/1.web/histo2/Actipriv.htm>

Aquestes consten de tests, un crucigrama, l'anàlisi de documents històrics i un exercici d'omplir buits. Es farà baix la supervisió de la professora en tot moment.

Avaluació

El mètode d'avaluació d'aquesta primera sessió ha sigut l'avaluació diagnòstica mitjançant un full en el que havien d'anotar que coneixen sobre els temes que posteriorment s'han de tractar. A més a més, també s'avalua la participació en les preguntes de classe sobre els documentals i en els exercicis interactius.

Sessió 2

Nom: La Segona República i la Constitució del 1931

Àmbit: Ciències Socials: Història

Objectius

- Analitzar les conseqüències de la Dictadura de Primo de Rivera i el regnat d'Alfons XIII.
- Definir "socialdemocràcia" i conèixer les característiques de la Constitució del 1931.
- Analitzar, estudiar, comparar les conseqüències del desprestigi de la monarquia que van dur a la Segona República.
- Treballar l'aprenentatge emocional a partir dels continguts.

Continguts/Àmbits d'actuació

- Conceptuals: Segona República, socialdemocràcia, constitució del 1931.
- Procedimentals: Arribar a conclusions sobre els continguts anteriors, fer una avaluació diagnòstica i veure el que és la Segona República i la Constitució del 1931.
- Actitudinals: entendre el funcionament d'una democràcia.

Competències bàsiques

- Competència en comunicació lingüística
- Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic
- Competència social i ciutadana
- Competència per a aprendre a aprendre
- Competència cultural i artística
- Autonomia i iniciativa personal

Metodologia

Pluja d'idees: extracció de conclusions generals sobre la Crisi de la Restauració.

Classe magistral amb participació de l'alumnat.

Materials i temporalització

L'activitat es desenvoluparà en una sessió de 50 minuts, i els materials necessaris per a desenvolupar l'activitat seran:

- Pissarra i guix
- Power point i canó
- Text sobre el vot femení

Espais

L'aula d'ús habitual

Desenvolupament

Comença la classe amb una posada en comú dels continguts que han vist anteriorment en la Cristi de la Restauració i la Dictadura de Primo de Rivera. Apuntem aquesta pluja d'idees a la pissarra, i a continuació els repartisc un foli a tots on hauran d'anotar tot el que coneixen de la Segona República i la Guerra Civil (bé per pel·lícules, la televisió, llibres, els han contat en casa, etc.).

Després comencem amb la classe sobre la proclamació Segona República i la Constitució del 1931, amb una metodologia de classe magistral amb preguntes per a fomentar la participació. Es posarà especial èmfasi en l'assoliment del vot femení, comentant el debat a les Corts sobre aquest tema i llegint un text. Pel que fa a la Constitució del 1931, he portat un facsímil a classe per a que el vegen, alhora que llegim alguns dels seus articles més rellevants.

Avaluació

El mètode d'avaluació d'aquesta primera sessió ha sigut l'avaluació diagnòstica mitjançant un full en el que havien d'anotar que coneixen sobre els temes que posteriorment s'han de tractar. A més a més, també s'avalua la participació en les preguntes de classe i en els breus comentaris orals dels texts de Clara Campoamor i la Constitució.

ANNEX: MATERIALS UTILITZATS

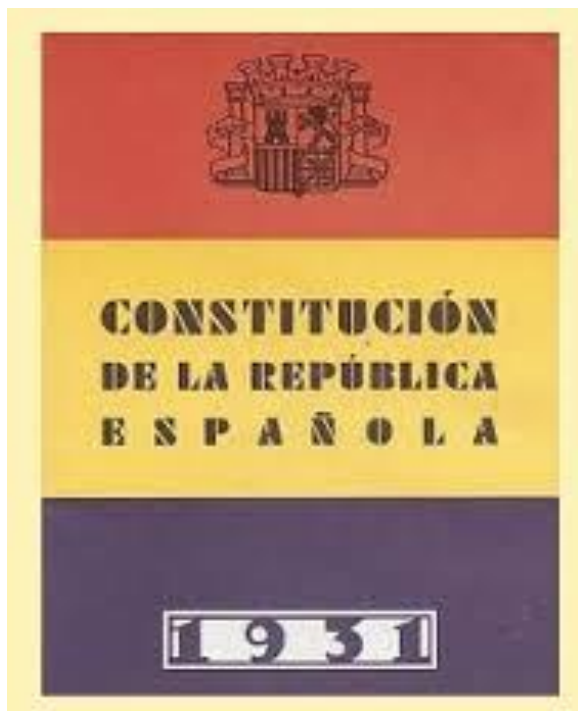
Text sobre el debat pel vot femení

Resoleu el que vulgueu, però fent front a la responsabilitat de donar entrada en la política a aquesta meitat del gènere humà, per tal que la política siga cosa de dos, perquè només hi ha una cosa que fa un sexe tot sol: donar a llum. Les altres les fem tots en comú, i no podeu aquí vosaltres venir a legislar, a votar impostos, a dictar deures, a legislar sobre la raça humana, sobre la dona i el fill, aïllats, al marge de nosaltres, les dones.

Clara Campoamor

Constitució del 1931

Sessió 3

Nom: El Bienni Reformista i el Bienni Conservador

Àmbit: Ciències Socials: Història.

Objectius

- Analitzar el context polític i social de la Segona República.
- Analitzar les reformes del Bienni Reformista.
- Analitzar el canvi de situació amb el Bienni Conservador.
- Veure com aquests canvis constants afecten al sistema democràtic.

Continguts/Àmbits d'actuació

- Conceptuals: bienni reformista, bienni conservador, socialdemocràcia, nacionalismes.
- Procedimentals: Comprendre i analitzar com funcionava la Segona República en cadascun dels seus governs.
- Actitudinals: comprendre les dificultats de la democràcia per a proporcionar estabilitat.

Competències bàsiques

- Competència en comunicació lingüística
- Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic
- Competència social i ciutadana
- Competència per a aprendre a aprendre
- Competència cultural i artística
- Autonomia i iniciativa personal

Metodologia

Classe magistral participativa i treball autònom

Materials i temporalització

L'activitat es desenvoluparà en una sessió de 50 minuts, i els materials necessaris per a desenvolupar l'activitat seran:

- El llibre de text de l'assignatura
- Canó i power point

- Pissarra i guix

Espais

L'aula d'ús habitual

Desenvolupament

Durant la classe de 50 minuts la professora farà una explicació sobre el Bienni Reformista. A continuació explicarà el treball individual que han de fer. Hauran de triar una reforma feta durant aquest període o una innovació d'entre aquestes: el vot femení, la reforma agrària, la territorial, la religiosa, l'educativa o la militar, i contestar aquestes preguntes:

1. Quins problemes o mancances pretenia solucionar?
2. Qui penses que es va oposar a aquesta reforma o innovació?
3. Què t'ha cridat més l'atenció d'aquesta? Extrau algunes conclusions.

Seguidament passarem a explicar el Bienni Conservador amb la participació dels alumnes.

Avaluació

Durant la sessió es valora la participació i l'actitud en l'aula, i després el treball individual acordat.

Sessió 4

Nom: El colp d'estat i l'esclat de la Guerra Civil

Àmbit: Ciències Socials: Història.

Objectius

- Analitzar les causes que van dur al colp d'estat militar.
- Definir "colp d'estat" i "guerra civil".
- Analitzar per què no va triomfar el colp d'estat i com va esclatar la guerra.
- Conèixer l'evolució política, social i econòmica de la guerra en les dues zones: sublevada i republicana.
- Veure el que va suposar la internacionalització del conflicte

Continguts/Àmbits d'actuació

- Conceptuals: guerra civil, sublevats, republicans, legitimitat.
- Procedimentals: Conèixer i analitzar l'esclat de la guerra i comparar les dues zones en que queda dividida Espanya.
- Actitudinals: comprendre el que significa viure en democràcia o en dictadura i quines conseqüències té.

Competències bàsiques

- Competència en comunicació lingüística
- Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic
- Competència social i ciutadana
- Competència per a aprendre a aprendre
- Competència cultural i artística

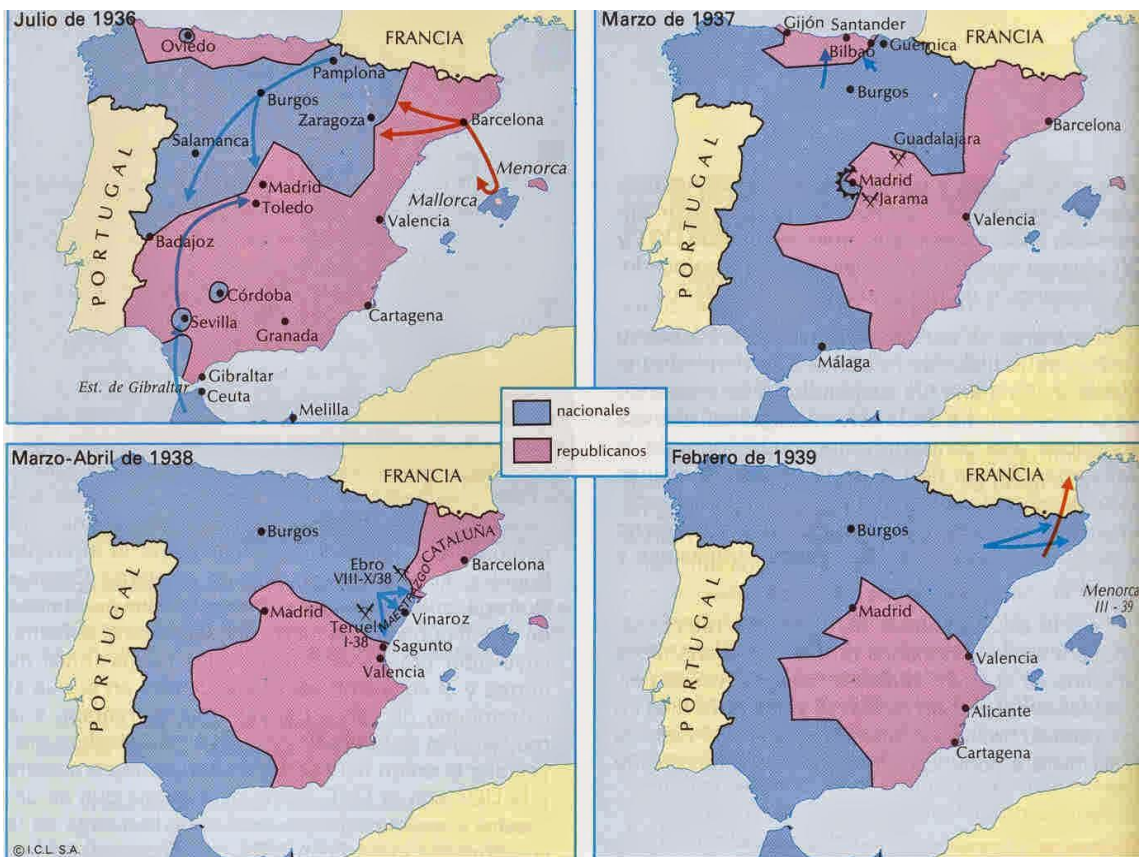
<ul style="list-style-type: none"> - Autonomia i iniciativa personal
<p>Metodologia</p> <p>Classe magistral participativa, debat i visualització comentari i comparació d'imatges.</p>
<p>Materials i temporalització</p> <p>L'activitat es desenvoluparà en una sessió de 50 minuts, i els materials necessaris per a desenvolupar l'activitat seran:</p> <ul style="list-style-type: none"> - El llibre de text de l'assignatura - Texts, imatges, planes web i materials preparats per la professora.
<p>Espais</p> <p>L'aula d'ús habitual</p>
<p>Desenvolupament</p> <p>Durant la classe de 50 minuts la professora farà una explicació sobre el que va significar el el colp d'estat i la divisió d'Espanya en dues zones i bàndols, així com la internacionalització del conflicte, intercalant la classe magistral amb preguntes als alumnes, la participació d'aquests, la visualització de divers tipus de material, com textos, imatges i videos i l'entrada a les pàgines web addients.</p>

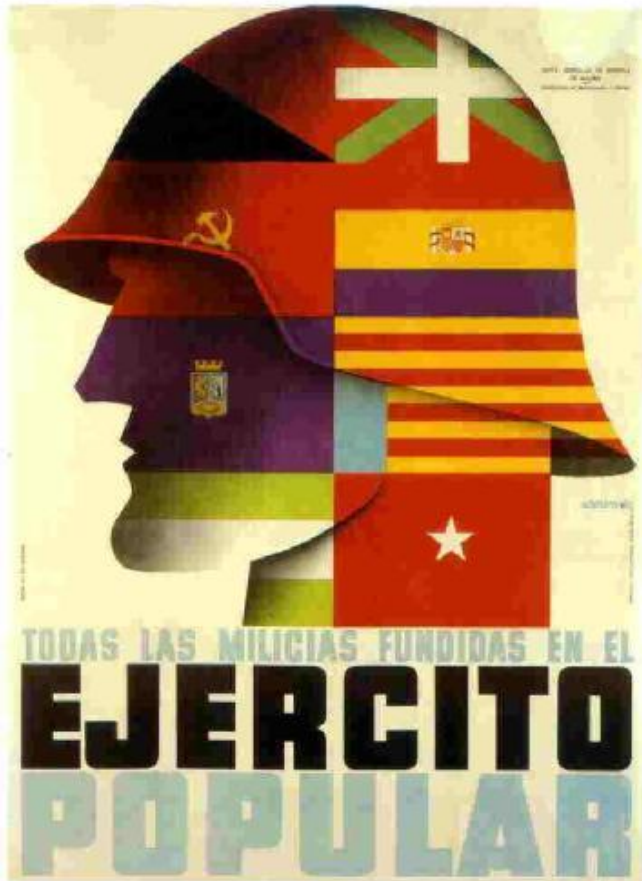
Avaluació

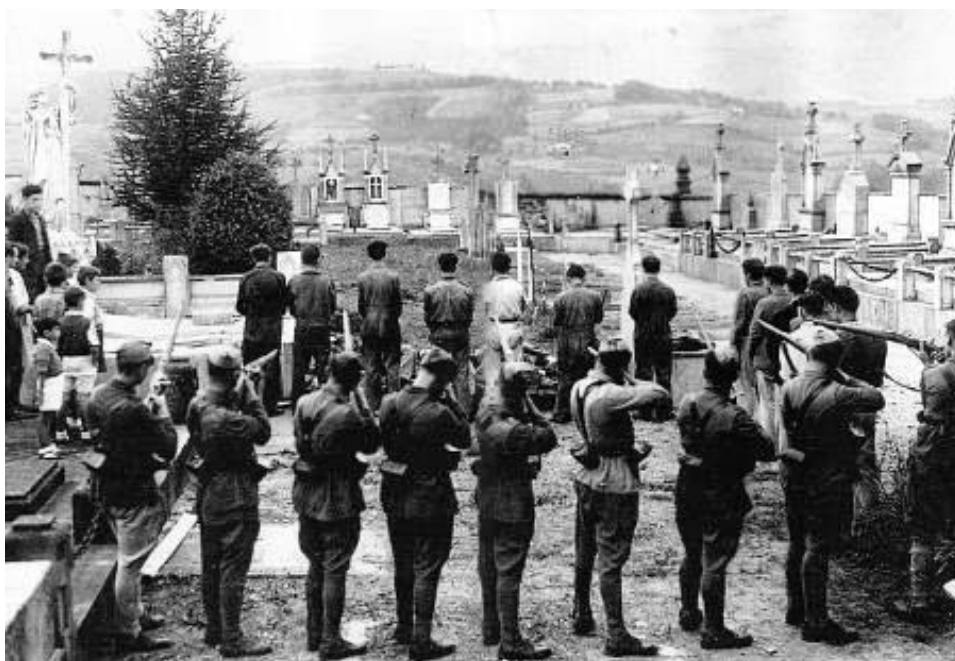
En la darrera sessió de la Unitat Didàctica es farà una prova escrita sobre el la Segona República i la Guerra Civil que abraçarà tant els continguts conceptuals i procedimentals d'aquesta activitat com de les altres. També es farà una activitat oral a classe sobre l'exercici següent que trobem en l'annex "Comenta quines diferències n'hi ha entre la dona a la zona sublevada i a la zona republicana segons aquestes fotografies".

ANNEX: Materials per al comentari i comparació de fotos

Comenta quines diferències n'hi ha entre la dona a la zona sublevada i a la zona republicana segons aquestes fotografies:

Sessió 5

Nom: L'evolució del conflicte i les conseqüències de la Guerra Civil

Àmbit: Ciències Socials: Història.

Objectius

- Analitzar quina va ser l'evolució de la Guerra Civil espanyola.
- Definir "front".
- Analitzar com es va desenvolupar la guerra.
- Conèixer l'evolució política, social i econòmica de la guerra en les dues zones: sublevada i republicana.

- Analitzar les conseqüències de la guerra.

Continguts/Àmbits d'actuació

- Conceptuals: guerra civil, sublevats, republicans, front, batalla, repressió.
- Procedimentals: Conèixer i analitzar l'esclat de la guerra i veure l'evolució d'aquesta.
- Actitudinals: comprendre el que significa viure una guerra i les seues conseqüències.

Competències bàsiques

- Competència en comunicació lingüística
- Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic
- Competència social i ciutadana
- Competència per a aprendre a aprendre
- Competència cultural i artística
- Autonomia i iniciativa personal

Metodologia

Classe magistral participativa.

Materials i temporalització

L'activitat es desenvoluparà en una sessió de 50 minuts, i els materials necessaris per a

desenvolupar l'activitat seran:

- El llibre de text de l'assignatura
- Pissarra i guix
- Audiovisual: "Indomables, una historia de mujeres libres"

Espais

L'aula d'ús habitual

Desenvolupament

Durant la classe de 50 minuts la professora farà una explicació sobre l'evolució del conflicte bèl·lic i les conseqüències de la guerra, intercalant la classe magistral amb preguntes als alumnes, la participació d'aquests. Al final s'han vist fragments del documental de Mujeres Libres i els alumnes han comentat les seues impressions.

Avaluació

En la darrera sessió de la Unitat Didàctica es farà una prova escrita sobre el la Segona República i la Guerra Civil que abraçarà tant els continguts conceptuals i procedimentals d'aquesta activitat com de les altres.

Sessió 6

Nom: La repressió i l'exili franquistes: L'últim vaixell

Àmbit: Ciències Socials: Història.

Objectius

- Analitzar les conseqüències de la Guerra Civil.
- Definir “exili” i “repressió” i conèixer-ne les diferents casuístiques que es van donar durant el franquisme.
- Analitzar, estudiar, comparar les conseqüències que la guerra va tindre per als vencedors i per als vençuts.
- Treballar l’aprenentatge emocional a partir dels continguts.

Continguts/Àmbits d’actuació

- Conceptuals: Franquisme, dictadura, exili, repressió, postguerra.
- Procedimentals: Analitzar una novel·la històrica des del punt de vista literari i històric.
- Actitudinals: saber posar-se en el lloc dels altres, comprendre les conseqüències de la guerra.

Competències bàsiques

- Competència en comunicació lingüística
- Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic
- Competència social i ciutadana
- Competència per a aprendre a aprendre
- Competència cultural i artística
- Autonomia i iniciativa personal

Metodologia

Classe magistral participativa.

Materials i temporalització

L'activitat es desenvoluparà en una sessió de 50 minuts, i els materials necessaris per a desenvolupar l'activitat seran:

- El llibre “L’últim vaixell” de Gemma Pasqual

Espais

L'aula d'usos múltiples

Desenvolupament

Per tal de fomentar la lectura, la professora de valencià i la d'història els han fet llegir als alumnes el llibre “L’últim vaixell” de Gemma Pasqual, sobre l’Stanbrook, el darrer vaixell que va eixir del port d’Alacant amb exiliats. A partir d’aquesta lectura hauran de fer un treball i acudir a una xarrada sobre l’exili i la repressió franquista.

Avaluació

El que han après s’avaluarà a partir de la lectura i el treball individual de la mateixa, l’assistència a la xarrada i la participació

Sessió 7

Nom: Repàs final

Àmbit: Ciències Socials: Història.

Objectius

- Repassar, analitzar, comentar i comparar tots els continguts vists en la Unitat Didàctica.

Continguts/Àmbits d'actuació

- Conceptuals: Segona República, Guerra Civil.
- Procedimentals: Analitzar els continguts vists fins aleshores.
- Actitudinals: saber sintetitzar i comprendre tots els continguts.

Competències bàsiques

- Competència en comunicació lingüística
- Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic
- Competència social i ciutadana
- Competència per a aprendre a aprendre
- Competència cultural i artística
- Autonomia i iniciativa personal

Metodologia

Classe de repas i activitats.

Materials i temporalització

L'activitat es desenvoluparà en una sessió de 50 minuts, i els materials necessaris per a desenvolupar l'activitat seran:

- El llibre text.

Espais

L'aula d'ús habitual

Desenvolupament

Aquesta sessió de 50 minuts es destinarà a fer les activitats del llibre de text que es troben en l'apartat "Practica les competències bàsiques" i preguntar dubtes a la professora.

Avaluació

La correcció de les activitats i posada en comú a l'aula.

AVALUACIÓ

L'avaluació serà continua, amb una avaluació diagnòstica inicial, i una avaluació per a cadascuna de les activitats programades, que ja hem desenvolupat en el punt anterior. Quant a l'avaluació sumativa, es farà un examen de tots els continguts, que valdrà un 50%.

El **50%** de la nota serà l'examen final, que tindrà un 20% de continguts conceptuals i un 80% procedimentals.

La resta d'activitats que es duren a terme, a l'aula i fora d'aquesta suposaran un **40%**.

L'actitud i el comportament comptarà un **10%**.

Els exàmens seran de les UD 9 i 10 "Temps de confrontació a Espanya (1902-1939)" i "La Segona Guerra Mundial i les seues conseqüències" per a les classes de 4t A i 4t B són els següents:

EXAMEN: TEMPS DE CONFRONTACIÓ A ESPANYA (1902-1939)

1. Llig el següent text i respon les preguntes (1,5 punts).

“Es tindrà en compte que l’acció ha de ser extremadament violenta, de manera que es reduísca tan de pressa com siga possible un enemic tan fort i ben organitzat. Per descomptat, seran empresonats els dirigents dels partits polítics, societats i sindicats desafectes al moviment i se’ls aplicaran càstigs exemplars per estrangular els moviments de rebel·lia o vaga”

Circular del general Mola als seus subordinats (juliol 1936)

- De quins fets parla el text? Qui l’escriu? Relaciona-ho amb la repressió.
2. Explica què és la Guerra Civil espanyola. Les dues zones en que queda dividida i els principals fronts. (2 punts)
 3. Explica la Setmana Tràgica (1 punt).
 4. Què és la Guerra Freda? (2 punts).
 5. Explica breument quines van ser les conseqüències de la Segona Guerra Mundial (2 punts).
 6. Indica si les següents afirmacions son vertaderes (V) o falses (F) i corregeix les falses (1,5 punts):
 - a. Les conferències de pau després de la Segona Guerra Mundial són la de Teheran, la de Jalta, la de Postdata i la de Berlín.
 - b. El desastre d’ Annual va ser una gran derrota del exèrcit espanyol al Marroc.
 - c. La Segona República era un règim dictatorial.
 - d. El Front Popular estava format per republicans, socialistes, comunistes i amb el suport dels anarquistes.

EXAMEN: TEMPS DE CONFRONTACIÓ A ESPANYA (1902-1939)

1. Llig el següent text i respon les preguntes (1,5 punts).

“Visca Espanya i visca el Rei! No hem de justificar la nostra actuació, que el poble se demana i imposa. Assassinats de prelats, exgovernadors, agents de l'autoritat, patrons, capataços i obrers; atracaments audaços i impunes; depreciació de moneda; una disbauxa de milions de despeses reservades; [...] intrigues polítiques mesquines amb pretext de la tragèdia del Marroc; incerteses davant d'aquest gravíssim problema nacional; indisciplina social, que fa ineficax i nul el treball, precària i ruïnosa la producció agrícola i industrial, impune la propaganda comunista; impietat i incultura; justícia que és influïda per la política; propaganda separatista descarada. [...]

No venim a plorar penes i vergonyes, sinó a donar-los remei ràpid i radical, per a la qual cosa demanem la col.laboració de tots els bons ciutadans”.

Manifest del colp d'Estat, 13 de setembre del 1923.

- Com es va implantar la dictadura de Primo de Rivera? Quines mesures es van adoptar en la nova etapa política?
2. Explica què és la Segona República espanyola, les causes de la seua proclamació i la Constitució del 1931 (2 punts).
 3. Quines foren les causes de la descolonització després de la Segona Guerra Mundial (1 punt).
 4. Quines van ser les causes de la Segona Guerra Mundial? (2 punts)
 5. Quines implicacions internacionals va tindre la Guerra Civil? Qui va intervindre i com? Qui no va intervindre? (2 punts)
 6. Indica si les següents afirmacions són vertaderes (V) o falses (F) i corregeix les falses (1 punt):
 - a. Primo de Rivera arribà al poder mitjançant unes eleccions democràtiques.
 - b. La Segona Guerra Mundial la van guanyar els aliats.
 - c. El Front Popular és una coalició dels partits de centre i dreta.
 - d. La Guerra Civil la van guanyar els sublevats.

CRONOGRAMA DE LA UD

ACTIVITAT	CONTINGUT	ESTRATÈGIA	ESPAIS	DURADA	DATA
La Crisi de la Restauració i la Dictadura de Primo de Rivera	La crisi de la monarquia i el sistema polític que desemboca en un colp d'estat	Avaluació diagnòstica, visualització de material audiovisual i posada en comú, i activitats interactives	L'aula d'infor-màtica	1 sessió de 50 min.	25 i 26 de gener
La Segona República i la Constitució del 1931	La fi de la Dictadura de Primo de Rivera i la proclamació de la Segona República	Classe magistral bidireccional i participativa amb l'ús del power point.	L'aula d'ús habitual	1 sessió de 50 min.	27 de gener
El Bienni Reformista i el Bienni Conservador	L'anàlisi del context polític-social de la Segona República	Classe magistral bidireccional i participativa amb l'ús del power point i avaluació diagnòstica	L'aula d'ús habitual	1 sessió de 50 min i treball autònom a casa	28 i 29 de gener
El colp d'estat i l'esclat de la Guerra Civil	Crisi política, colp d'estat militar i esclat de la Guerra Civil (internacionalització del conflicte i zones)	Classe magistral participativa bidireccional amb l'ús de tota mena de materials.	L'aula d'ús habitual	1 sessió de 50 min.	1 i 2 de febrer

L'evolució del conflicte i les conseqüències de la Guerra Civil	L'evolució de la guerra en les seues etapes i els seus diversos fronts.	Classe magistral participativa i projecció dels videos en l'aula.	L'aula	1 sessió de 50 min.	3 de febrer
La repressió i l'exili franquistes: L'últim vaixell	La repressió i l'exili després de la guerra civil a partir d'una novela	Classe magistral participativa i projecció dels videos en l'aula.	L'aula	1 sessió de 50 min.	4 i 5 de febrero
Repàs final	Activitats de repàs	Activitats individuals	L'aula	1 sessió de 50 min.	8 i 9 de febrer
Examen final	Avaluació de tota la UD	Control	L'aula	1 sessió de 50 min.	Després de la UD 10

BIBLIOGRAFIA I WEBGRAFIA

García, María i Gatell, Cristina (2008): *Àgora. Ciències Socials*, Alaquàs, Edicions Vicens Vives.

Pasqual, Gemma (2004) *L'últim vaixell*, Alfaguara/Voramar.

Memoria España. España-España. Recuperat el 19 de juny de 2015 de <http://www.rtve.es/alacarta/videos/memoria-de-espana/memoria-espana-espana-espana/1503574/>

Memoria España. Alfonso XIII. Recuperat el 19 de juny de 2015 de <http://www.rtve.es/alacarta/videos/memoria-de-espana/memoria-espana-alfonso-xiii/1502796/>

IES Casas Viejas. Recuperat el 19 de juny del 2015 de
<http://www.iescasasviejas.net/1.web/histo2/Actipriv.htm>

Unitat Didàctica 11. Un món bipolar

INTRODUCCIÓ

La Unitat Didàctica 11 treballa el període posterior a la Segona Guerra Mundial i la divisió del món en dos grans blocs: l'oriental i l'occidental, i les expansions i les crisis d'aquests. Seguidament veurem el seu desenvolupament.

Contextualització

El centre on es posarà en pràctica en l'IES Matilde Salvador, que com ja s'ha especificat en la Programació didàctica, es troba situat entre l'Avinguda Casalduch i l'Avinguda Almassora, a la ciutat de Castelló de la Plana. Aquest és un centre de dimensions petites, que consta de 100 professores i professors, dividits en 17 departaments i l'alumnat provinent d'un únic col·legi, el CEIP Isidoro Andrés Villarroya, situat just enfront de l'institut. Per tant, es caracteritza per un ambient familiar, i només n'hi ha dues classes de 4t de la ESO (els grups A –de 30 alumnes, d'entre els quals n'hi ha una xica d'origen marroquí- i B –de 22 alumnes).

Són dues classes molt bones, els alumnes de les quals són participatius, atents i amb un nivell cognitiu alt en general. En 4t A són molta gent, però malgrat tot és fàcil dur la classe, n'hi ha una alumna repetidora i absentista, i tres alumnes estrangeres: una xica magrebí, una francesa i una romanesa. La diversitat en aquest cas resulta enriquidora, i fins i tot els que menys s'esforcen almenys participen de la classe. En el cas del 4t B, és una classe menys nombrosa i participativa, amb un nivell cognitiu molt alt, i amb els quals es poden fer molt bones activitats.

Nivell educatiu i temps necessari per a la seua aplicació

Aquesta Unitat Didàctica forma part del currículum acadèmic oficial de l'Educació Secundària Obligatoria, dins del tercer bloc de continguts del 4t curs d'ESO, dedicat al món actual. Està previst que es desenvolupi en sis sessions de 50 minuts de

manera continuada, tot i que es deixarà una setmana a posteriori per a l'entrega d'activitats i l'examen final.

Justificació del tema

La Unitat Didàctica “Un món bipolar” la trobem, com hem dit, en el currículum acadèmic definit pel *Decret 112/2007*, del 20 de juliol (DOCV del 24 de juliol del 2007). La seua importància rau en el fet de ser un dels períodes de transformació més importants de la política contemporània a tot el món. Aquest quedava dominat per dues grans potències –els Estats Units i l'URSS- i dues ideologies –la capitalista i la comunista-, que van expandir el seu poder i també van patir crisis. La fi d'aquesta pugna pel poder, materialitzada en una Guerra Freda a nivell mundial va donar lloc a la caiguda del comunisme i el triomf del capitalisme.

Aquesta evolució política a nivell global va donar lloc al model polític i socioeconòmic que tenim actualment, per tant és un tema molt important per a comprendre el món en que vivim i la consolidació de les democràcies occidentals. Tot això es veurà tant a nivell internacional com per països, i serà molt rellevant per al nostre alumnat per assolir valors i comportaments democràtics i cívics.

OBJECTIUS

Objectius generals de l'etapa

Els objectius generals de l'etapa de l'Educació Secundària Obligatòria se centren en els drets humans i la ciutadania i en l'educació en continguts bàsics, i els podem trobar especificats en el *Decret 112/2007* del 20 de juliol, pel qual s'estableix el currículum de l'ESO a la Comunitat Valenciana (DOCV del 24 de juliol del 2007).

Objectius específics de la matèria

Els objectius específics de l'ensenyament de les Ciències Socials, Geografia i Història estan desenvolupats en *Decret 112/2007* del 20 de juliol, pel qual s'estableix el currículum de l'ESO a la Comunitat Valenciana (DOCV del 24 de juliol del 2007), i són els següents:

- Identificar els processos i mecanismes que regeixen els fets socials i les interrelacions entre fets polítics, econòmics i culturals, i utilitzar aquest coneixement per a comprendre la pluralitat de causes explicatives de l'evolució de les societats actuals, el paper que homes i dones exerceixen en elles i els seus problemes més rellevants.
- Identificar, localitzar i analitzar, a diferents escales, els elements bàsics que caracteritzen el medi físic, les interaccions donades, entre ells i les que els grups humans estableixen en utilitzar l'espai i els seus recursos i valorar les conseqüències de tipus econòmic, social, polític i mediambiental. Conèixer la problemàtica específica que planteja utilitzar els recursos de la Comunitat Valenciana.
- Comprendre el territori com el resultat de la interacció de les societats sobre el medi en que es desenvolupen i s'organitzen.
- Conèixer, localitzar i comprendre les característiques bàsiques de la diversitat geogràfica del món i de les grans àrees socioeconòmiques, culturals i polítiques, així com els trets físics i humans d'Europa i Espanya, fent referència específica a la Comunitat Valenciana.
- Identificar i localitzar en el temps i en l'espai els processos i esdeveniments històrics rellevants de la història del món, d'Europa i d'Espanya per a adquirir una perspectiva global de l'evolució de la Humanitat amb un marc cronològic precís i elaborar-ne una interpretació que facilite la comprensió de la pluralitat de comunitats socials a què es pertany.

- Valorar la diversitat cultural manifestant actituds de respecte i tolerància cap a altres cultures i cap a opinions que no coincideixen amb les pròpies, sense renunciar sobre això a un parer sobre elles.
- Adquirir una visió històrica que permeta elaborar una interpretació personal del món, a través d'uns coneixements bàsics d'Història universal, europea, espanyola i valenciana amb respecte i valoració dels aspectes comuns i els de caràcter divers, a fi de facilitar la comprensió de la possible pertinença simultània a més d'una identitat col·lectiva.
- Valorar i respectar el patrimoni natural, històric, lingüístic, cultural i artístic espanyol i de manera particular el valencià. Així com assumir les responsabilitats que suposa la seua conservació i millora.
- Conèixer i valorar les especials característiques de la identitat lingüística, cultural i històrica de la Comunitat Valenciana i la seua relació amb les altres comunitats autònomes de l'Estat espanyol.
- Comprendre els elements tècnics bàsics característics de les manifestacions artístiques en la seua realitat social i cultural per a valorar i respectar el patrimoni natural, històric, cultural i artístic, asumint la responsabilitat que suposa la seua conservació i apreciant-ho com a recurs per a l'enriquiment individual i col·lectiu.
- Adquirir i usar el vocabulari específic de les Ciències Socials perquè en incorporar-lo al vocabulari habitual augmente la precisió en l'ús del llenguatge i millore la comunicació.
- Buscar, seleccionar, comprendre i relacionar informació verbal, gràfica, icònica, estadística i cartogràfica, procedent de fonts diverses, inclosa la proporcionada per l'entorn físic i social, els mitjans de comunicació i les tecnologies de la informació, tractar-la d'acord amb el fi perseguit i comunicar-la als altres de manera organitzada i intel·ligible.

- Utilitzar les imatges i les representacions cartogràfiques per a identificar i localitzar objectes i fets geogràfics, i explicar la seua distribució a distintes escales, amb especial atenció al territori espanyol. Utilitzar, així mateix, fonts geogràfiques d'informació: textos escrits, sèries estadístiques, gràfics i imatges, i elaborar croquis i gràfics apropiats.
- Conèixer el funcionament de les societats democràtiques, apreciar els seus valors i bases fonamentals, així com els drets i llibertats com un èxit irrenunciable i una condició necessària per a la pau, denunciant actituds i situacions discriminatòries i injustes i mostrant-se solidari amb els pobles, grups socials i persones privats dels seus drets o de recursos econòmics necessaris.
- Realitzar tasques en grup i participar en debats amb una actitud constructiva, crítica i tolerant, fonamentant adequadament les opinions i valorant el diàleg com una via necessària per a solucionar els problemes humans i socials.

Objectius didàctics específics de la Unitat Didàctica

- Conèixer les característiques específiques de la formació dels blocs oriental i occidental.
- Analitzar i comprendre l'evolució dels dos blocs antagònics a nivell mundial.
- Analitzar i comprendre l'evolució concreta dels EEUU, Japó, Europa, l'URSS i Xina.
- Estudiar les transformacions polítiques, econòmiques i socials d'aquest període.
- Saber posar-se en el lloc dels demés i assolir valors cívics i morals a favor de les minories.

COMPETÈNCIES CLAU

- Coneixement i interacció amb el món físic.
- Competència en comunicació lingüística.
- Tractament de la informació i competència digital.

- Competència social i ciutadana.
- Competència cultural i artística.
- Competència per a aprendre a aprendre.
- Autonomia i iniciativa personal.

CONTINGUTS

Conceptuals

- Conèixer la Guerra Freda i la divisió del món en dos grans blocs.
- Entendre l'evolució política, econòmica, social i cultural dels Estats Units.
- Conèixer les característiques polítiques i socioeconòmiques de l'Europa Occidental.
- Saber quin va ser el nou paper del Japó com a potència asiàtica.
- Identificar les característiques de l'URSS i entendre l'expansió del comunisme.
- Aproximar-se a la Revolució Xinesa.
- Veure la crisi dels països industrialitzats i la crisi i afonament del comunisme.

Procedimentals

- Relacionar el context internacional amb el dels països més importants de l'època.
- Comparar el bloc oriental amb l'occidental.
- Analitzar textos, mapes, imatges, documents i altres fonts de l'època.
- Identificar les causes i les conseqüències.
- Situar els processos del segle XX en línies cronològiques.
- Conèixer la cultura i la contracultura en els diversos àmbits artístics i/o patrimonials.
- Sintetitzar i resumir en croquis l'evolució del període en els distints àmbits històrics: social, econòmic, polític i cultural.

Actitudinals

- Reconèixer i reflexionar críticament al voltant de les diferències entre els blocs.
- Interessar-se per la Història recent i la proximitat que aquesta pot oferir respecte de la política actual.
- Assumir la importància del respecte dels drets humans.
- Aprendre a ser ciutadans democràtics.
- Desenvolupar la sensibilitat per l'art, la cultura i les societats.

METODOLOGIA

Les metodologies utilitzades a través d'aquesta Unitat Didàctica són ben diverses. D'una banda s'utilitzarà l'explicació magistral del professor, però tractant sempre de que siga bidireccional. També utilitzarem el debat, el microaprenentatge, les exposicions i el role playing.

MATERIALS I RECURSOS DIDÀCTICS

- L'aula d'ús habitual (amb cadires i taules mòbils)
- El llibre de text de l'assignatura
- Materials diversos preparats per la professora: imatges, textos, vídeos.
- Materials preparats pels alumnes: power points i/o fitxes.

TEMPORALITZACIÓ I SEQÜENCIACIÓ D'ACTIVITATS

Aquesta Unitat Didàctica es dividirà en 4 sessions, com ara veurem. Una setmana abans de començar el tema, es dividirà als alumnes en 6 grups i se'ls dividiran els següents temes, que hauran de preparar-se per a exposar: Europa, Japó, Crisi dels països industrialitzats, URSS i expansió del comunisme, Xina i Crisi i afonament del comunisme.

Sessions 1 i 2

Nom: Estats Units com a líder del món capitalista i la lluita pels drets civils dels afroamericans.

Àmbit: Ciències Socials. Història.

Objectius

- Conèixer la política, economia, cultura i societat dels Estats Units de després de la Segona Guerra Mundial.
- Que prenguen consciència de les situacions discriminatòries i de les desigualtats que diverses societats han viscut en diferents èpoques, i la capacitat de contestació envers aquestes situacions.
- Que desenvolupen una actitud oberta i tolerant cap a totes les persones en un món multicultural i globalitzat.
- Que reflexionen críticament sobre les raons per què s'han donat aquestes experiències, les causes i les conseqüències que han tingut.
- Que coneguen aquest moviment cultural i contestatari i el context i les raons per les que va sorgir.

Continguts/Àmbits d'actuació

- Conceptuals: American way of life, Segregacionisme, drets civils, drets humans.
- Procedimentals: anàlisi de la política, economia i societat dels Estats Units i aprenentatge emocional i vivencial d'uns fets històrics.
- Actitudinals: saber posar-se en el lloc dels altres, viure una situació en primera persona, desenvolupar l'empatia i la intel·ligència emocional, afavorir capacitats d'argumentar i debatre respecte de les injustícies.

Competències bàsiques

- Competència en comunicació lingüística
- Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic
- Competència social i ciutadana
- Competència per a aprendre a aprendre
- Competència cultural i artística
- Autonomia i iniciativa personal

Metodologia

- Classe magistral participativa
- Afavorir l'aprenentatge mitjançant una experiència vivencial i emocional a través d'un joc de rol i potenciar el procés d'ensenyament-aprenentatge constructiu amb el treball en grup, els debats, la investigació i el microaprenentatge entre l'alumnat.

Materials i temporalització

L'activitat es desenvoluparà en dues sessions de 50 minuts i treball autònom i en grup fora de l'aula. S'utilitzarà:

- L'aula
- Els papers que assenyalen els rols i els postulats segregacionistes
- Fotografies i material online

Espais

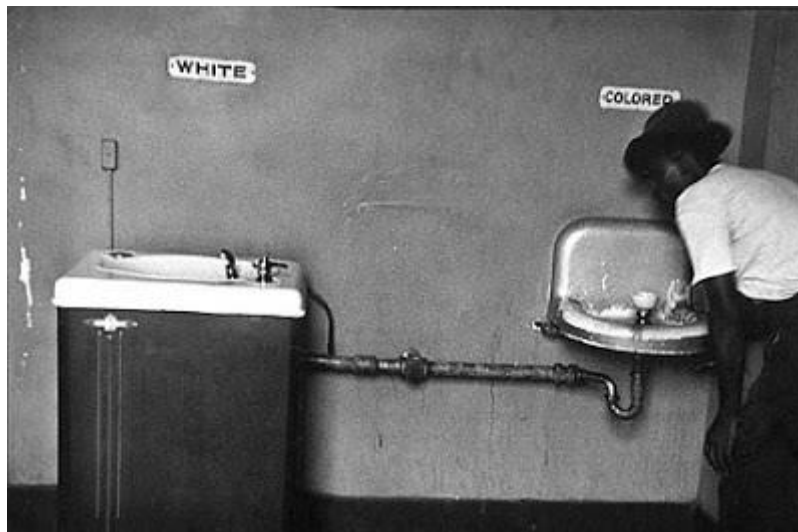
L'aula d'ús habitual

Desenvolupament

Sessió 1

- Al final de la classe anterior, cada alumne ha agafat aleatòriament un paper amb el rol que desenvoluparà en aquesta classe. La meitat dels papers tenen una "C" i

l'altra meitat una "W" –sense que ells sàpien que la "C" significa "Colored" i la "W" "White"-, i se'ls va donar la instrucció de que els que tingueren la "C" havien d'arribar a classe cinc minuts abans que els "W". Quan arriben els primers, es posen un braçalet distintiu i se'ls indica que repartisquen el material a totes les taules i que es posen al final de la classe sense poder seure a la cadira. Mentrestant, arriben els "W" i comença la sessió.

- 15 minuts d'explicació de la professora sobre la situació dels EEUU després de la Segona Guerra Mundial i el segregacionisme que es vivia als estats del sud, quan una vegada ja aconseguida la igualtat dels drets legals, es va instituir la política de "Separated but Equal" (separats però iguals). Acabada ja la Segona Guerra Mundial, els Estats Units havia assolit el lloc de primera potència mundial, i es va estendre l'ideal del "American Way of Life", basat en la creença de la superioritat en la seua manera de viure, basada en l'abundància i el consum. No obstant, molts sectors de la societat es van veure exclosos d'aquest tipus de vida, i els anys seixanta van esdevindre un moment de protestes i contestacions en favor de la igualtat. El cas dels afroamericans, n'era exemple de la desigualtat latent, com veurem a continuació.

- A continuació es miren els papers repartits al principi de la classe, que marquen els rols generals als dos grups. Als “C” se’ls dona un paper i als “W” un altre. Es fan tres grups de “W” i tres de “C” –els quals ja podran sentar-se i participar en veu alta per a fer l’activitat- i a cada grup se li dona un rol més específic, i hauran de preparar un debat amb el rol que els ha tocat, orientant-se amb les preguntes:

Que vos sembla aquesta situació? Que faríeu per evitar-la o mantindre-la vigent? Per què? Vos sembla justa o injusta?

La professora tria un moderador per al debat, i es du a terme durant 15 minuts.

ROLS GENERALS:

Vosaltres sou els “C”, i haureu de posar-se en la pell dels anomenats despectivament “Colored”, es a dir, els afroamericans. No podreu sentar-se davant en classe, ni eixir al pati, ni relacionar-se amb els “W” si ells no vos pregunten. Haureu d’arribar a classe 5 minuts abans i no podreu participar en veu alta.

Vosaltres sou els “W”, els “White” grup hegemònic amb plenitud de drets legals i civils, i accepteu que els “C” tinguin drets legals, però penseu que no han de gaudir dels mateixos avantatges que vosaltres perquè han estat històricament considerats “inferiors”.

ROLS PER A CADA GRUP DE TREBALL

A “Colored” – Eres **Malcolm X**, cap islamista dels Estats Units i activista en pro dels afroamericans. Acuses als estatunidencs blancs dels seus crims contra els ciutadans negres. I rebutges l’estratègia pacífica del moviment pels drets civils, creient que els negres s’havien de defensar de les agressions i abogant per un nacionalisme negre (crear un país per a negres).

B “Colored” – Eres **Martin Luther King**, pastor d’una església baptista i activista en pro dels drets civils des de ben jove, organitzes activitats pacífiques per a reclamar els drets igualitaris per als afroamericans. Creus en la igualtat de totes les persones i estàs en contra del segregacionisme. Creus en la resistència civil i en la no violència per aconseguir la igualtat i la llibertat de tots els éssers humans, i tractes d’abolir les injustícies que es fan contra les persones negres.

C “Colored” – Eres **Rosa Parks**, figura rellevant dins del moviment pels drets civils dels afroamericans, pertanys a la NAACP (Associació Nacional per al Progrés d les Persones de Color), i eres coneguda per haver-se negat a cedir-li el seient del bus a un blanc i moure’s a la part de darrere. Per aquesta acció va estar en la presó, quelcom que va desembocar en un moviment més conscienciat i organitzat.

D “White” – Eres **J.F. Kennedy**, primer president dels Estats Units que planteja el segregacionisme com a una injustícia, i creus que el moviment en pro dels drets civils és l’inici “d’una gran responsabilitat cívica i del esperit nordamericà”. No obstant, tems recolzar el moviment plenament per por a perdre els vots dels blancs del sud. Avances tímidament en les mesures a favor dels drets civils per a no perdre suports, i intentes lidiar amb ambdós parts de manera moderada. Penses que les reformes les han de fer els polítics i que no és necessari manifestar-se al carrer.

E “White” – Eres un membre del **Ku Klux Klan**, societat secreta que predica la supremacia dels blancs, mitjançant el terrorisme, la violència i actes intimidatoris. Creus que els negres són inferiors, i que han de plegar-se a les lleis segregacionistes per qüestions històriques i naturals.

F “White” – Pertanys a la **Classe mitjana** americana i a la societat de consum característica d’aquests anys. Treballes, tens un bon sou i tot el que necessites, com electrodomèstics i televisió que et fan la vida quotidiana més fàcil. Estàs insert en el segregacionisme i no te n’adones de la injustícia ni tractes de fer res per evitar-ho, perquè a tu no t’afecta. Les coses són així.

- Seguidament es reparteixen els postulats del segregacionisme als dos grups:

- En el transport públic els negres tenien prohibit ocupar els seients capdavanters, reservats per a les persones blanques.
- Moltes infraestructures (fonts, serveis, vàters) estaven reservades exclusivament per als negres, per a que no utilitzen els dels blancs.
- Molts establiments els prohibien l'entrada als afroamericans i en els restaurants on podien entrar havien de menjar plantats en la barra.
- N'hi havia una llei marcial que obligava als negres a estar a casa a les deu de la nit per evitar les lluites racials.
- En les grans ciutats n'hi havia segregació territorial, confinant als negres en barris específics.
- N'hi havia hospitals diferenciats per a blancs i per a negres.
- N'hi havia també segregació en les escoles, que repercutia en l'educació i en l'accés a treballs pitjors i menys remunerats per als afroamericans, ja que les escoles per a negres rebien menor remuneració.
- Els negres no podien votar.

- Després del joc de rol, se'ls demana que investiguen sobre aquests postulats, que posarem en comú conjuntament en la següent i que preparen exposicions desenvolupant els personatges o grups que se'ls han assignat en l'activitat anterior. Aquest treball-exposició es farà per grups –els creats per a l'anterior activitat- que hauran de preparar una breu exposició de cinc minuts per a la següent sessió en la següent sessió. També se'ls recorda als “C” que hauran d'entrar cinc minuts abans que perden del pati.

Sessió 2

- Els “C” arriben cinc minuts abans i preparen els materials per a la classe. Quan arriben tots, comencen les exposicions per grups. Exposen cadascun dels 6 grups i després de cada exposició els companys els poden fer preguntes sobre dubtes i comentaris.
- En els darrers 15-20 minuts, tots abandonen els seus rols s'iniciarà un

debat/participació conjunta sobre:

Com s'han sentit els "W" i en els seus rols concrets?

Com s'han sentit els "C" i en els seus rols concrets?

Què han après en aquestes sessions?

Què han descobert sobre els seus personatges?

Què els ha cridat més l'atenció?

S'arriba a unes conclusions generals, que hauran de desenvolupar en un assaig personal amb totes les idees que han extret de les sessions i com s'han sentit en el seu paper i respecte als altres, i que s'entregarà a la professora.

Avaluació

S'avaluarà el transcurs de l'activitat, la participació, el debat i l'assaig amb totes les idees que han extret.

Sessions 3 i 4

Nom: Microaprenentatge mundial de la Guerra Freda

Àmbit: Ciències Socials: Història.

Objectius

- Conèixer la progressiva implantació de la democràcia a l'Europa occidental.
- Reflexionar sobre la nova situació del Japó.
- Veure la importància que va tindre la URSS i com va ser l'expansió del comunisme.
- Analitzar com ambdós sistemes mundials van entrar en crisi i les seues conseqüències.

- Aprendre a aprendre mitjançant el microaprenentatge.
- Preparar continguts autònomament a mode autodidàcta.

Continguts/Àmbits d'actuació

- Conceptuals: Guerra Freda, potències, blocs, comunisme i capitalisme.
- Procedimentals: Analitzar el capitalisme i el comunisme en el món dividit de la Guerra Freda, tant en global com per països.
- Actitudinals: entendre la situació que va donar lloc a l'expansió de les democràcies occidentals en les que ara vivim.

Competències bàsiques

- Competència en comunicació lingüística
- Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic
- Competència social i ciutadana
- Competència per a aprendre a aprendre
- Competència cultural i artística
- Autonomia i iniciativa personal

Metodologia

Microaprenentatge

Materials i temporalització

L'activitat es desenvoluparà en dues sessions de 50 minuts, i els materials necessaris per a desenvolupar l'activitat seran:

- El llibre text.

- Pantalla, canó i power point.

Espais

L'aula d'ús habitual

Desenvolupament

Sessió 3

Per a la sessió 3 d'aquesta UD els 6 grups ja s'hauràn format prèviament (la setmana anterior) i s'hauran dividit els temes següents: Europa, Japó, Crisi dels països industrialitzats, URSS i expansió del comunisme, Xina i Crisi i aforament del comunisme. Per grups hauran preparat una presentació de 12 minuts cadascun, amb la informació que troben al llibre i les investigacions fetes fora de l'aula sobre el tema.

En aquesta tercera sessió faran les seues exposicions 3 grups (els del bloc occidental) durant 12 minuts cadascun.

- Europa
- Japó
- Crisi dels països industrialitzats

En els 14 minuts següents es farà una posada en comú dirigida per la professora i es resoldran dubtes.

Sessió 4

En la quarta sessió d'aquesta UD exposaran els altres 3 grups (els del bloc oriental) durant 12 minuts cadascun.

- URSS i expansió del comunisme

- Revolució Xinesa
- Crisi i esfondrament del comunisme

En els 14 minuts següents es farà una posada en comú dirigida per la professora per arribar entre tots a una conclusió.

Avaluació

Sobre aquestes dues sessions de microaprenentatge, a banda d'avaluar les exposicions de cada grup, l'alumnat haurà de presentar una síntesi individual sobre el que s'ha vist a classe, què els ha paregut aprendre amb aquesta metodologia i elaborar unes conclusions generals.

Després del tema 12 es farà un examen sobre les dues Unitats.

AVALUACIÓ

L'avaluació serà continua, amb una avaluació per a cadascuna de les activitats programades, que ja hem desenvolupat en el punt anterior. En la primera activitat, el roll playing, es tindrà en compte el transcurs de l'activitat, la participació, el debat i l'assaig amb totes les idees que han extret. En la segona, sobre el microaprenentatge, es puntuarà cada exposició per grup i l'escrit individual. Tots els continguts també s'avaluaran amb un examen final que es durà a terme al final de la següent UD n. 12.

El **50%** de la nota serà l'examen final, que tindrà un 20% de continguts conceptuals i un 80% procedimentals.

La resta d'activitats que es duran a terme suposaran un **40%**: un 20% de la nota serà el role playing i un 20% el microaprenentatge.

L'actitud i el comportament en l'aula comptaran sobre un **10%** de la nota.

En l'avaluació del tema següent veurem l'examen de les Unitats Didàctiques 11 i 12 per a les classes de 4t A i 4t B.

CRONOGRAMA DE LA UD

ACTIVITAT	CONTINGUT	ESTRATÈGIA	ESPAIS	DURADA	DATA
“En la pell de l’altre”	Estats Units com a líder del món capitalista i la lluita pels drets civils dels afroamericans.	Role playing	L’aula	2 sessions de 50 min i treball autònom a casa.	7, 8 i 9 de març
Microaprenentatge mundial de la Guerra Freda	L’Europa occidental, Japó, Xina, l’URSS i l’expansió i crisi del comunisme i el capitalisme	Microaprenentatge	L’aula	2 sessions de 50 min i treball autònom a casa	10, 11 i 15 de març

BIBLIOGRAFIA

García, María i Gatell, Cristina (2008): *Àgora. Ciències Socials*, Alaquàs, Edicions Vicens Vives.

Unitat Didàctica 12. Espanya durant el franquisme (1939-1975)

INTRODUCCIÓ

La Unitat Didàctica que ens ateny abraça el període de la Dictadura de Franco, des de la postguerra fins al *Desarrollismo*, la modernització de la societat espanyola i la fi del franquisme. A continuació veurem el seu desenvolupament.

Contextualització

El centre on es posarà en pràctica en l'IES Matilde Salvador, que com ja s'ha especificat en la Programació didàctica, es troba situat entre l'Avinguda Casalduch i l'Avinguda Almassora, a la ciutat de Castelló de la Plana. Aquest és un centre de dimensions petites, que consta de 100 professores i professors, dividits en 17 departaments i l'alumnat provinent d'un únic col·legi, el CEIP Isidoro Andrés Villarroya, situat just enfront de l'institut. Per tant, es caracteritza per un ambient familiar, i només n'hi ha dues classes de 4t de la ESO (els grups A –de 30 alumnes, d'entre els quals n'hi ha una xica d'origen marroquí- i B –de 22 alumnes).

Són dues classes molt bones, els alumnes de les quals són participatius, atents i amb un nivell cognitiu alt en general. En 4t A són molta gent, però malgrat tot és fàcil dur la classe, n'hi ha una alumna repetidora i absentista, i tres alumnes estrangeres: una xica magrebí, una francesa i una romanesa. La diversitat en aquest cas resulta enriquidora, i fins i tot els que menys s'esforcen almenys participen de la classe. En el cas del 4t B, és una classe menys nombrosa i participativa, amb un nivell cognitiu molt alt, i amb els quals es poden fer molt bones activitats.

Nivell educatiu i temps necessari per a la seua aplicació

Aquesta Unitat Didàctica forma part del currículum acadèmic oficial de l'Educació Secundària Obligatoria, dins del tercer bloc de continguts del 4t curs d'ESO, dedicat al món actual. Està previst que es desenvolupi en set sessions de 50 minuts de manera continuada, sis de les quals per a la UD i una altra per a l'examen de les UD 11 i

12. No obstant es deixarà una setmana a posteriori per a l'entrega d'activitats i l'examen final.

Justificació del tema

La Unitat Didàctica “La Dictadura franquista (1939-1975)” la trobem, com hem dit, en el currículum acadèmic definit pel *Decret 112/2007*, del 20 de juliol (DOCV del 24 de juliol del 2007). La seua importància rau en el fet de ser un dels períodes de transformació més intensos de la Història d'Espanya recent. Durant el desenvolupament de la UD es pretén que els alumnes coneguen com la Guerra Civil va influir en la societat i quines conseqüències polítiques, socials, econòmiques i culturals va tindre tant a curt com a llarg termini. També que va suposar la implantació del règim franquista des de la victòria dels sublevats al 1939 fins a la mort del dictador. A més a més, la seua proximitat temporal i la influència que encara té en la societat actual, fa necessari que siga un tema a tractar en l'educació bàsica, per a tractar d'evitar les simplificacions, deformacions i maniqueismes que encara persisteixen en la memòria col·lectiva.

A més, dins de l'assignatura de Ciències Socials (Història) de 4t d'ESO, l'alumnat pot relacionar el franquisme amb el context europeu i la resta de règims totalitaris. A més a més, també suposa el punt de referència de la transició política espanyola i les institucions i legislació establides que encara perduren en els nostres dies.

OBJECTIUS

Objectius generals de l'etapa

Els objectius generals de l'etapa de l'Educació Secundària Obligatòria se centren en els drets humans i la ciutadania i en l'educació en continguts bàsics, i els podem trobar especificats en el *Decret 112/2007* del 20 de juliol, pel qual s'estableix el currículum de l'ESO a la Comunitat Valenciana (DOCV del 24 de juliol del 2007).

Objectius específics de la matèria

Els objectius específics de l'ensenyament de les Ciències Socials, Geografia i Història estan desenvolupats en *Decret 112/2007* del 20 de juliol, pel qual s'estableix el currículum de l'ESO a la Comunitat Valenciana (DOCV del 24 de juliol del 2007), i són els següents:

- Identificar els processos i mecanismes que regeixen els fets socials i les interrelacions entre fets polítics, econòmics i culturals, i utilitzar aquest coneixement per a comprendre la pluralitat de causes explicatives de l'evolució de les societats actuals, el paper que homes i dones exerceixen en elles i els seus problemes més rellevants.
- Identificar, localitzar i analitzar, a diferents escales, els elements bàsics que caracteritzen el medi físic, les interaccions donades, entre ells i les que els grups humans estableixen en utilitzar l'espai i els seus recursos i valorar les conseqüències de tipus econòmic, social, polític i mediambiental. Conèixer la problemàtica específica que planteja utilitzar els recursos de la Comunitat Valenciana.
- Comprendre el territori com el resultat de la interacció de les societats sobre el medi en que es desenvolupen i s'organitzen.
- Conèixer, localitzar i comprendre les característiques bàsiques de la diversitat geogràfica del món i de les grans àrees socioeconòmiques, culturals i polítiques, així com els trets físics i humans d'Europa i Espanya, fent referència específica a la Comunitat Valenciana.
- Identificar i localitzar en el temps i en l'espai els processos i esdeveniments històrics rellevants de la història del món, d'Europa i d'Espanya per a adquirir una perspectiva global de l'evolució de la Humanitat amb un marc cronològic precís i elaborar-ne una interpretació que facilite la comprensió de la pluralitat de comunitats socials a què es pertany.

- Valorar la diversitat cultural manifestant actituds de respecte i tolerància cap a altres cultures i cap a opinions que no coincideixen amb les pròpies, sense renunciar sobre això a un parer sobre elles.
- Adquirir una visió històrica que permeta elaborar una interpretació personal del món, a través d'uns coneixements bàsics d'Història universal, europea, espanyola i valenciana amb respecte i valoració dels aspectes comuns i els de caràcter divers, a fi de facilitar la comprensió de la possible pertinença simultània a més d'una identitat col·lectiva.
- Valorar i respectar el patrimoni natural, històric, lingüístic, cultural i artístic espanyol i de manera particular el valencià. Així com assumir les responsabilitats que suposa la seua conservació i millora.
- Conèixer i valorar les especials característiques de la identitat lingüística, cultural i històrica de la Comunitat Valenciana i la seua relació amb les altres comunitats autònomes de l'Estat espanyol.
- Comprendre els elements tècnics bàsics característics de les manifestacions artístiques en la seua realitat social i cultural per a valorar i respectar el patrimoni natural, històric, cultural i artístic, asumint la responsabilitat que suposa la seua conservació i apreciant-ho com a recurs per a l'enriquiment individual i col·lectiu.
- Adquirir i usar el vocabulari específic de les Ciències Socials perquè en incorporar-lo al vocabulari habitual augmente la precisió en l'ús del llenguatge i millore la comunicació.
- Buscar, seleccionar, comprendre i relacionar informació verbal, gràfica, icònica, estadística i cartogràfica, procedent de fonts diverses, inclosa la proporcionada per l'entorn físic i social, els mitjans de comunicació i les tecnologies de la informació, tractar-la d'acord amb el fi perseguit i comunicar-la als altres de manera organitzada i intel·ligible.

- Utilitzar les imatges i les representacions cartogràfiques per a identificar i localitzar objectes i fets geogràfics, i explicar la seua distribució a distintes escales, amb especial atenció al territori espanyol. Utilitzar, així mateix, fonts geogràfiques d'informació: textos escrits, sèries estadístiques, gràfics i imatges, i elaborar croquis i gràfics apropiats.
- Conèixer el funcionament de les societats democràtiques, apreciar els seus valors i bases fonamentals, així com els drets i llibertats com un èxit irrenunciable i una condició necessària per a la pau, denunciant actituds i situacions discriminatòries i injustes i mostrant-se solidari amb els pobles, grups socials i persones privats dels seus drets o de recursos econòmics necessaris.
- Realitzar tasques en grup i participar en debats amb una actitud constructiva, crítica i tolerant, fonamentant adequadament les opinions i valorant el diàleg com una via necessària per a solucionar els problemes humans i socials.

Objectius didàctics específics de la Unitat Didàctica

- Conèixer les característiques específiques del règim de Franco i els fonaments ideològics i suports polítics i socials.
- Analitzar i comprendre l'evolució de la dictadura, política, ideològica i econòmicament.
- Analitzar i comprendre l'evolució de l'oposició al règim i la repressió envers aquesta.
- Estudiar les transformacions demogràfiques i socials d'aquest període.
- Conèixer la cultura i l'art tant des de dins del règim com des de la contestació a aquest.
- Conèixer l'evolució històrica al País Valencià entre el 1939 i el 1975.

COMPETÈNCIES CLAU

- Coneixement i interacció amb el món físic.
- Competència en comunicació lingüística.
- Tractament de la informació i competència digital.
- Competència social i ciutadana.
- Competència cultural i artística.
- Competència per a aprendre a aprendre.
- Autonomia i iniciativa personal.

CONTINGUTS

Conceptuals

- Conèixer la dictadura franquista, les seues causes, la seua instauració i les seues bases ideològiques, polítiques i socials.
- Entendre l'evolució política, econòmica, social i cultural de la dictadura.
- Definir els canvis que suposa del statu quo ante.
- Saber quin fou el paper de la dona en el franquisme.
- Identificar la cultura i les manifestacions artístiques.
- Aproximar-se al franquisme al País Valencià.

Procedimentals

- Relacionar el franquisme amb el context internacional.
- Comparar la dictadura franquista amb la Segona República i amb la Transició democràtica.
- Analitzar textos, mapes, imatges, documents i altres fonts de l'època.
- Identificar les causes i les conseqüències.
- Situar els processos del segle XX en línies cronològiques.
- Conèixer la cultura i la contracultura en els diversos àmbits artístics i/o patrimonials.
- Sintetitzar i resumir en croquis l'evolució del període en els distints àmbits històrics: social, econòmic, polític i cultural.
- Conèixer l'estudi de les fonts orals per a la història recent.

Actitudinals

- Reconèixer i reflexionar críticament al voltant de les diferències entre la dictadura i la democràcia.
- Interessar-se per la Història recent i la proximitat que aquesta pot oferir a través de les fonts orals.
- Assumir la importància del respecte dels drets humans.
- Aprendre a ser ciutadans democràtics.
- Desenvolupar la sensibilitat per l'art i la cultura.

METODOLOGIA

Les metodologies utilitzades a través d'aquesta Unitat Didàctica són ben diverses. D'una banda s'utilitzarà l'explicació magistral del professor, però tractant sempre de que siga bidireccional. També utilitzarem el treball en grups cooperatius, el Puzzle d'Aronson, el debat, el treball on line (planes web i webquest) i el treball autònom.

MATERIALS I RECURSOS DIDÀCTICS

- El llibre “L'últim vaixell” de Gemma Pasqual.
- www.clapir.org/fi-II-republica-alacant.html
- L'aula d'ús habitual (amb cadires i taules mòbils)
- L'aula d'informàtica
- El llibre de text de l'assignatura
- Materials diversos preparats per la professora: imatges, textos, vídeos
- El sitio web de la historia del siglo XX. Historia de las Relaciones Internacionales durante el siglo XX:
<http://www.historiasiglo20.org/RI/index.htm>
- www.elcorreo.com/vizcaya/20140415/mas-actualidad/sociedad/mujer-tiempos-franco-2
- La mujer a lo largo del siglo XX:
- www.iesparquedelisboa.org/alumnos2001/general.htm

- Ordinadors de l'aula d'informàtica
- La webquest: <https://sites.google.com/site/lavidaenelfranquisme/home>

TEMPORALITZACIÓ I SEQÜENCIACIÓ D'ACTIVITATS

Aquesta Unitat Didàctica es dividirà en 5 sessions, com ara veurem. Una setmana abans de començar el tema, se'ls presentarà als alumnes una webquest: <https://sites.google.com/site/lavidaenelfranquisme/home> que hauran de treballar en casa, i portar el seu treball en la cinquena sessió de la Unitat Didàctica.

Sessió 1

Nom: L'últim vaixell

Àmbit: Ciències Socials. Història.

Objectius

- Analitzar les conseqüències de la Guerra Civil.
- Definir “exili” i “repressió” i conèixer-ne les diferents casuístiques que es van donar durant el franquisme.
- Analitzar, estudiar, comparar les conseqüències que la guerra va tindre per als vencedors i per als vençuts.
- Treballar l'aprenentatge emocional a partir dels continguts.

Continguts/Àmbits d'actuació

- Conceptuals: Franquisme, dictadura, exili, repressió, postguerra.
- Procedimentals: Analitzar una novel·la històrica des del punt de vista literari i històric.

<ul style="list-style-type: none"> - Actitudinals: saber posar-se en el lloc dels altres, comprendre les conseqüències de la guerra.
<p>Competències bàsiques</p> <ul style="list-style-type: none"> - Competència en comunicació lingüística - Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic - Competència social i ciutadana - Competència per a aprendre a aprendre - Competència cultural i artística - Autonomia i iniciativa personal
<p>Metodologia</p> <p>Participació en un debat sobre el que coneixen del Franquisme.</p> <p>Puzzle d'Aronson sobre les lectures.</p>
<p>Materials i temporalització</p> <p>L'activitat es desenvoluparà en una sessió de 50 minuts, i els materials necessaris per a desenvolupar l'activitat seran:</p> <ul style="list-style-type: none"> - El llibre "L'últim vaixell" de Gemma Pasqual. - www.clapir.org/fi-II-republica-alacant.html
<p>Espais</p> <p>L'aula d'ús habitual</p>
<p>Desenvolupament</p>

En la UD 9 els alumnes van llegir el llibre “L’últim vaixell” i l’article “La fi de la II república i la desfeta al port d’Alacant” i van assistir a una xarrada sobre l’exili i la repressió franquista.

En aquesta sessió, una classe de 50 minuts, la professora farà una avaluació prèvia d’uns 10 minuts sobre el que coneixen del Franquisme amb un petit debat en l’aula.

Després, es faran grups de 5 persones, i a cada grup se li assignarà un punt de vista des del qual analitzar les lectures:

Grup 1.- Les conseqüències per als guanyadors de la guerra

Grup 2.- L’exili

Grup 3.- La repressió

Grup 4.- Els camps de concentració i l’univers penitenciari

Grup 5.- La postguerra

Cada grup, en 15 minuts haurà d’analitzar el tema que li ha tocat segons les dues lectures que s’han hagut de llegir prèviament.

En els següents 15 minuts, es faran nous grups que tinguen un membre de cada grup (un membre del grup 1, un membre del grup 2, un del grup 3, un del grup 4, un del grup 5 i un del 6), i cadascú explicarà als altres companys del nou grup, el seu tema, de manera que tots puguin entendre’ho.

Avaluació

Al final de la sessió, cada grup entregarà per escrit el comentari de les lectures centrat en el seu tema. I a més, el grup s’autoavaluarà en 5 línies amb els paràmetres següents:

- Han treballat tots els del grup? S'ha esforçat tothom? Ha hagut motivació des del primer moment? Heu entès tots com s'analitza una novel·la històrica i un article divulgatiu concret al final de l'activitat?

Sessió 2

Nom: El context internacional en l'època del Franquisme

Àmbit: Ciències Socials. Història.

Objectius

- Analitzar el context europeu durant el Franquisme.
- Definir “totalitarismes”, “feixismes” i “socialdemocràcia”.
- Analitzar el món durant i després de la Segona Guerra Mundial.
- Veure com ha canviat el paper de la dona després de les grans guerres.
- Comparar la figura de la dona baix el franquisme i en la resta del món occidental després de les dues guerres mundials.

Continguts/Àmbits d'actuació

- Conceptuals: Franquisme, dictadura, totalitarisme, socialdemocràcia, drets civils.
- Procedimentals: Comprendre i comparar la realitat internacional de l'època amb la dictadura franquista a través dels recursos on line.
- Actitudinals: comprendre les diferències entre una dictadura i una democràcia i les conseqüències que ambdues tenen en tots els àmbits.

Competències bàsiques

- Competència en comunicació lingüística
- Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic
- Competència social i ciutadana
- Competència per a aprendre a aprendre
- Competència cultural i artística
- Autonomia i iniciativa personal

Metodologia

Classe magistral participativa i amb consulta de pàgines web en l'aula

Materials i temporalització

L'activitat es desenvoluparà en una sessió de 50 minuts, i els materials necessaris per a desenvolupar l'activitat seran:

- El sitio web de la historia del siglo XX. Historia de las Relaciones Internacionales durante el siglo XX: <http://www.historiasiglo20.org/RI/index.htm>
- www.elcorreo.com/vizcaya/20140415/mas-actualidad/sociedad/mujer-tiempos-franco-2
- La mujer a lo largo del siglo XX:
www.iesparquedelisboa.org/alumnos2001/general.htm
- El llibre de text de l'assignatura

- Ordinadors de l'aula d'informàtica

Espais

L'aula d'informàtica

Desenvolupament

Durant la classe de 50 minuts la professora farà una explicació sobre el context internacional durant el franquisme i la situació nacional i internacional de la dona, intercalant la classe magistral amb preguntes als alumnes, la participació d'aquests en l'aula i l'entrada a les pàgines web previstes per a cada tema.

Avaluació

Després de la sessió, com a treball fora de l'aula, cada alumne podrà triar un tema dels vists en aquesta sessió i fer-ne un breu comentari d'una pàgina amb la informació que pot trobar en els recursos i materials que s'han vist.

Sessions 3 i 4

Nom: Les bases de la dictadura franquista.

Àmbit: Ciències Socials. Història.

Objectius

- Analitzar la ideologia, política i cultura del règim.

- Definir “Falange” i “Sindicato Vertical”.
- Analitzar els pilars bàsics del règim: la Falange, l'exèrcit i l'Església Catòlica.
- Conèixer l'evolució política, social i econòmica del Franquisme durant la seua pervivència.
- Veure quina va ser l'oposició al règim i com va anar canviant al llarg de la seua existència.

Continguts/Àmbits d'actuació

- Conceptuals: Franquisme, dictadura, Falange, Sindicato Vertical, oposició, maquis.
- Procedimentals: Conèixer, analitzar i comparar els pilars que sustentaven el franquisme i la seua oposició.
- Actitudinals: comprendre el que significa viure en una dictadura i el que comporta en tots els àmbits: polítics, socials, econòmics i culturals.

Competències bàsiques

- Competència en comunicació lingüística
- Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic
- Competència social i ciutadana
- Competència per a aprendre a aprendre
- Competència cultural i artística
- Autonomia i iniciativa personal

Metodologia

Classe magistral participativa, debat visualització d'imatges i de pàgines web en l'aula.

Materials i temporalització

L'activitat es desenvoluparà en dues sessions de 50 minuts, i els materials necessaris per a desenvolupar l'activitat seran:

- El llibre de text de l'assignatura
- Texts, imatges, planes web i materials preparats per la professora.

Espais

L'aula d'ús habitual

Desenvolupament

Durant les dues classes de 50 minuts la professora farà una explicació sobre el que va significar el franquisme, la seua base ideològica i política, i les seues conseqüències econòmiques, socials i culturals, intercalant la classe magistral amb preguntes als alumnes, la participació d'aquests, la visualització de divers tipus de material, com textos, imatges i vídeos i l'entrada a les pàgines web addients.

Avaluació

En la darrera sessió de la Unitat Didàctica es farà una prova escrita sobre el franquisme que abraçarà tant els continguts conceptuals i procedimentals d'aquesta activitat com de les altres.

Sessió 5

Nom: Les vida durant el franquisme.

Àmbit: Ciències Socials. Història.

Durant la cinquena sessió, l'alumnat durà el treball que han fet a partir de la webquest: <https://sites.google.com/site/lavidaenelfranquisme/home>

En aquest enllaç explica tot el procés pormenoritzat, així com els objectius, continguts, competències, metodologia, avaluació, etc. És per això que no tornarem a reproduir-ho ací per escrit, ja que tota la informació es troba en l'enllaç proporcionat.

En aquesta cinquena sessió, es posaran en comú els vídeos de les entrevistes elaborades i montades, i es parlarà de l'experiència que han tingut fent aquesta activitat per a propiciar el feedback entre tots els alumnes i la professora.

AVALUACIÓ

L'avaluació serà continua, amb una avaluació diagnòstica inicial, i una avaluació per a cadascuna de les activitats programades, que ja hem desenvolupat en el punt anterior. En la primera activitat cada grup entregarà per escrit el comentari de les lectures centrat en el seu tema, i a més, el grup s'autoavaluarà en 5 línies. En la segona, cada alumne podrà triar un tema dels vists en aquesta sessió i fer-ne un breu comentari d'una pàgina amb la informació que pot trobar en els recursos i materials que s'han vist, desenvolupant així l'autonomia personal. Pel que fa a la webquest, l'avaluació d'aquesta es basarà en fer entrevistes a persones que han viscut el Franquisme i gravar-les en vídeo. Tots els continguts també s'avaluaran amb un examen final que es durà a terme durant la darrera sessió de la Unitat Didàctica.

El **50%** de la nota serà l'examen final, que tindrà un 20% de continguts conceptuals i un 80% procedimentals.

La resta d'activitats que es duren a terme suposaran un **40%**: un 20% de la nota serà la webquest, un 10% el puzzle d'Aronson i un 10% el comentari.

L'actitud i el comportament en l'aula comptaran sobre un **10%** de la nota.

A continuació veurem l'examen de les Unitats Didàctiques 11 i 12 per a les classes de 4t A i 4t B.

EXAMEN TEMES 11 i 12

- 1- Analitza el mapa de l'Europa occidental (1945-1973) i respon les preguntes (1,5 punts).

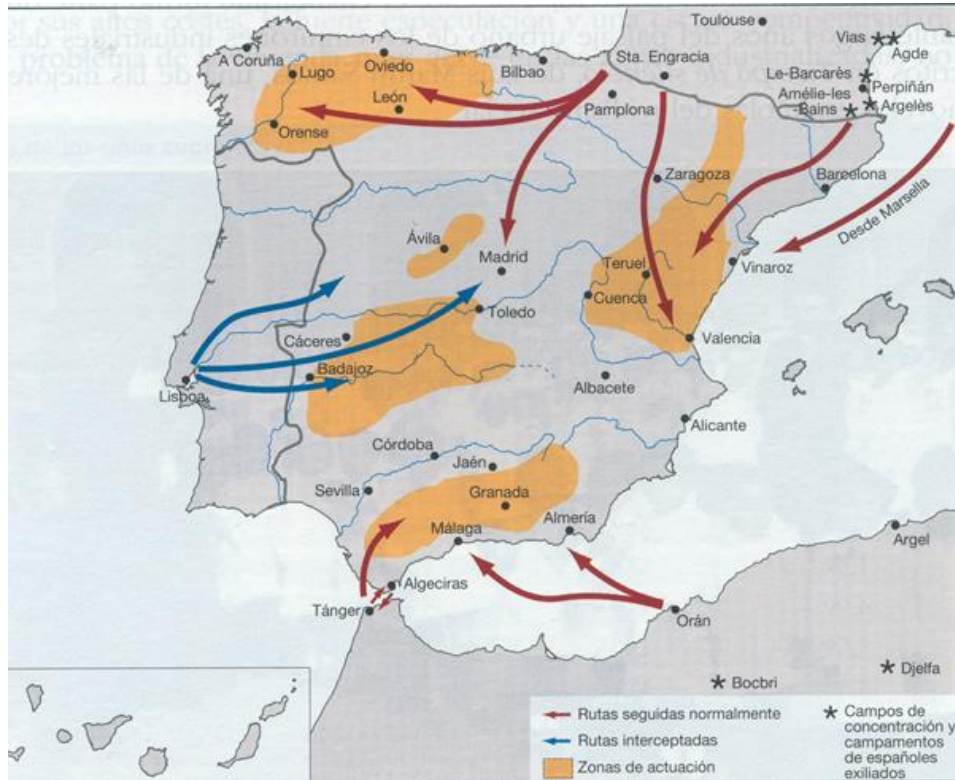

- Quins tipus de règims polítics n'hi ha a Europa a la segona meitat del segle XX? Quins països van accedir més tard a la democràcia?

- 2- Explica l'oposició al franquisme en les diferents etapes de la dictadura (2 p.)
- 3- Explica la Desestalinització de la URSS (1 punt).
- 4- Quins foren els suports socials i les relacions internacionals del franquisme(2 punts).
- 5- Explica breument la crisi i l'afonament del comunisme. (2 punts).
- 6- Relaciona amb fletxes els conceptes de les dues columnes (1,5 punts):
American Way of Life	Mao
Franquisme	Autarquia
Opus Dei	Estats Units
Revolució Xinesa	Desarrollismo

EXAMEN TEMES 11 i 12

1) Analitza el mapa del maquis als anys 40 i respon les preguntes (1,5 punts).

- Que era el maquis? Per què va tindre més pes en les zones que marca el mapa? Quan van desaparèixer i per què?

2) Quins canvis va suposar el franquisme per a les dones? (2 p.)

3) Explica la política dels EEUU després de la Segona Guerra Mundial. (1 punt).

4) Quines foren les característiques fonamentals del règim franquista? (2 punts).

5) Explica breument l'auge del comunisme. (2 punts).

6) Relaciona amb fletxes els conceptes de les dues columnes (1,5 punts):

American Way of Life

La Nova Frontera

Pilar Primo de Rivera

Adolfo Suárez

Kennedy

Estats Units

Transició

Sección Femenina

CRONOGRAMA DE LA UD

ACTIVITAT	CONTINGUT	ESTRATÈGIA	ESPAIS	DURADA	DATA
L'últim vaixell	Fi de la Guerra Civil, repressió i inici del Franquisme	Puzzle d'Aronson	L'aula	1 sessió de 50 min.	16 de març
El context internacional en l'època del Franquisme	Història europea, context i Franquisme	Classe magistral participativa bidireccional i amb l'ús de les TIC	L'aula d'informàtica	1 sessió de 50 min i treball autònom a casa	17 i 18 de març
Les bases de la dictadura franquista	Política, economia, societat i cultura en el franquisme.	Classe magistral participativa bidireccional amb l'ús de tota mena de materials.	L'aula	1 sessió de 50 min.	21 i 22 de març
Webquest "La vida en el Franquisme"	Vida quotidiana, fonts orals.	Treball autònom i projecció dels vídeos en l'aula.	L'aula	Treball autònom a casa per a presentar en una sessió de 50 min.	23 de març
Examen final	Avaluació de tota la UD	Control	L'aula	1 sessió de 50 min.	4 i 5 d'abril

BIBLIOGRAFIA i WEBGRAFIA

Pasqual, Gemma (2004) *L'últim vaixell*, Alfaguara/Voramar.

Bañuls, Mireia i Jordà, Júlia (2013) “La fi de la II República i la desfeta al port d’Alacant”, en: *Clapir. Joves historiadors valencians* [en línia]: www.clapir.org/fi-II-republica-alacant.html

El sitio web de la historia del siglo XX. Historia de las Relaciones Internacionales durante el siglo XX [en línia] <http://www.historiasiglo20.org/RI/index.htm>

www.elcorreo.com/vizcaya/20140415/mas-actualidad/sociedad/mujer-tiempos-franco-2

La mujer a lo largo del siglo XX [en línia]: www.iesparquedelisboa.org/alumnos2001/general.htm

Webquest: <https://sites.google.com/site/lavidaenelfranquisme/home>